

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GÜNEY ÇİN DENİZİNDE DÖNÜŞEN YENİ STRATEJİSİ: FOUR SHA DOKTRİNİ¹

THE TRANSFORMING NEW STRATEGY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE SOUTH CHINA SEA: FOUR SHA DOCTRINE

Diren DOĞAN*, **Muharrem GÜRKAYNAK****

* Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD, dirensahinn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6021-2828>

** Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, muharremgurkaynak@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5371-0474>

ÖZ

Devletlerin uluslararası sistemdeki varlıkları; sahip oldukları ekonomik, askeri ve sosyolojik olguların yanı sıra, bu olguların oluşumu sırasında gösterdikleri reflekslerle paralel biçimde ilerlemektedir. Devletlerin dış sınırlarını çevreleyen miğfer konumundaki bu refleksler, diğer aktörlerin faaliyetlerinden önce göz önünde bulunduracağı temel göstergelerin başında gelmektedir. Bu doğrultuda çalışmada ele alınan ihtilaflar, Asya-Pasifik Bölgesi içerisinde yer alan, "Güney Çin Denizi" olarak adlandırılan bölgenin kıyısında bulunan ülkeleri kapsamakta ve özeldir bu ülkelerden biri olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2016 yılında sonuçlanan Tahkim Mahkemesi kararının ardından revize ettiği Güney Çin Denizi stratejisini kapsamaktadır. Kapsam doğrultusunda, bu çalışmada öncelikle Güney Çin Denizi'nin konumuna ve tarihine değinilecek bu sırada kronolojik olarak ülkelerin bölgeye yönelik iddiaları açıklanacak ve nihai politikaları değerlendirilecektir. Ardından Çin'in Güney Çin Denizi'ne yönelik iddialarının kapsamına ve bu iddiaların tahkim kararının ardından ortaya çıkan Four Sha Doktriniyle hangi yöne evrildiğine yanıt aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Asya-Pasifik Bölgesi, Güney Çin Denizi, Çin Halk Cumhuriyeti, Four Sha Doktrini*

Jel Kodları: *F5, F51*

ABSTRACT

Presence of states in international system goes hand in hand with their economic, military and sociological endowments as well as the reflexes the states shown in formation process of those endowments. Those reflexes, which can be regarded as galeas surrounding the outer borders of the one and only actor of the international system that are states, must be taken into consideration as main indicator before gazing at the moves of those states. In this respect, the disputes we have dealt with in our study cover the countries located in the Asia-Pacific Region, called in 'South China Sea' and specially it includes the South China Sea strategy, which was revised by the People's Republic of China, one of these countries, following the decision of the Arbitration Court in 2016. At this cover in this study, firstly the position and history of South China Sea will be mentioned. At the same time, the claims of the countries towards the region will be explained chronologically and the final

¹ Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün [10245998](https://doi.org/10.245998) referans numaralı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

policies will be evaluated. Subsequently, will be sought answers to the scope of China's claims to the South China Sea and to the direction in which these claims evolved with the Four Sha Doctrine that emerged after the arbitration decision.

Keywords: *Asia-Pasific Religion, South China Sea, The Republic of China, Four Sha Doctrine*

Jel Codes: *F5, F51*

GİRİŞ

Dünyanın hemen hemen her köşesinde egemenliği ihtilaflı durumda olan toprak parçalarına rastlamak mümkündür. Türkiye ile Yunanistan arasında bulunan Kardak Kayalıkları, İngiltere ile Arjantin arasındaki Falkland Adaları, Çin ile Japonya arasında yaşanan Senkaku ve Diaouyu Adaları uyuşmazlıkları, bu yargıya verilebilecek örnekler arasındadır (Tüysüzoğlu, 2011:20-21). Bahsedilen bu genellemelerin arasında Güney Çin Denizi'nin farklı bir özelliği bulunmaktadır. Küresel sistem içerisinde çeşitli örneklerinin de verildiği bu ihtilaflı oluşumların neredeyse tamamı yalnızca iki devlet arasında varolmuş ve çözümlenmeye çalışılmıştır; bu ihtilafların hiçbiri en az altı hak talebini içeren Güney Çin Denizi ihtilaflı kadar fazla aktörlü ve dolayısıyla karmaşık değildir (Storey, 2014:10). Çevresindeki ülkelere sunduğu imkânlar ve bünyesinde barındırdığına inanılan doğal kaynaklar bakımından egemenliğinden vazgeçilmesi veya gözardı edilmesi mümkün olmayan bir bölge olarak nitelendirilen Güney Çin Denizi'ne sınırı bulunan ülkelerin genelinin büründüğü bu iddialı duruş, içerisine Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)'nin kuralları ve bölge dışı güçlerin çıkarları da dahil edildiğinde; çözülmesi büyük çaba ve özveri gerektiren ihtilaflar yumağını ortaya çıkarmaktadır. Özellikle 21. yüzyıl ile birlikte uluslararası hukuk çerçevesinde bölge ülkeleri tarafından atılan sağlam adımlar, bölge üzerindeki yapılarda hak talebinde bulunan devletler içerisinde yadsınamayacak derecede baskınlığı bulunan Çin Halk Cumhuriyeti'ni Güney Çin Denizi'ne yönelik politikalarını gözden geçirmeye ve hatta revize etmeye yöneltmiştir. Bu doğrultuda Tahkim Mahkemesi'nin 2016 yılında verdiği kararın gölgesinde oluşturulan "Four Sha

Doktrini", Çin'e kendi bacakları olarak nitelediği Güney Çin Denizi'ne yönelik iddialarını uluslararası hukuka yakın, yeni bir boyutta savunmasını sağlaması açısından umut vaat etmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Tahkim Kararı sonrası dönüşen stratejisini açıklamayı ve bu strateji ışığında Çin'in bölgeye yönelik gelecekteki politikalarına projeksiyon sağlamayı amaçlayan bu çalışmada öncelikle, Güney Çin Denizi kavramı coğrafi, tarihsel ve stratejik açıdan tanımlanacak, ardından bölgeye kıyısı bulunan ülkelerin iddiaları farklı perspektiflerden kısaca incelenecek ve son olarak Çin iddialarına ve de bu iddiaların son basamağını oluşturan Four Sha Doktrini'ne değinilecektir.

1. GÜNEY ÇİN DENİZİ

Güney Çin Denizi olarak adlandırılan bölge, gerek Doğu Asya kıtasına olan görece yabancılıktan, gerek kendi bölgesi dışındaki ülkelere olan fiziki uzaklığından ötürü ve gerekse bölgeye duyulan ilginin henüz yeşermesi nedeniyle coğrafi yakınlık olarak zihinlerde aniden canlanabilecek bir konuma sahip değildir. Bu nedenle bu mikro bölgenin coğrafi konumunu açıklamadan önce, onu kapsayan daha geniş bölgeleri belirterek genelden özele doğru bir tanımlama yapmak bölgenin şemasının zihinlerde canlandırılabilmesi açısından daha faydalı olacaktır. Bu doğrultuda Güney Çin Denizini de içinde bulunduran geniş "Pasifik Havzası" doğuda ABD, Kanada ve Güney Amerika ülkelerini; batıda ise Asya Pasifik bölgesini kapsamaktadır (Ateş, 2011). Doğu Asya'nın Pasifik kıyıları boyunca uzanan Asya-Pasifik bölgesi, farklı geniş ve dar

tanımlamaları içermekle birlikte kuzeyde Moğolistan, güneyde Yeni Zelanda, doğuda Okyanusya ve batıda Pakistan'a kadar uzanan geniş bir bölgenin adıdır (Japonya Çevre Bakanlığı, 2019). Bu bölgenin Güneydoğu Asya tarafında yer alan ve kuzeyde Çin Halk Cumhuriyeti, doğuda Filipinler, batıda Vietnam ve güneyde Brunei, Endonezya, Malezya ve Singapur ile çevrili 3,5 milyon kilometrekarelik bir alanı kapsayan yarı kapalı denizin adı ise Güney Çin Denizi'dir (PCA Press Release, 2016:17). Doğu-Batı hizasındaki uzunluğu yaklaşık 2000 kilometrekare olan Güney Çin Denizi'nin Kuzey-Güney uzunluğu ise yaklaşık 1750 kilometrekaredir ve hemen hemen %40'ının derinliği 60 metreden daha azdır (Denk, 1999:17). Uluslararası literatürde ekseriyetle "Güney Çin Denizi" olarak adlandırılan bu bölge denizler üstündeki hegemonyayı yansıtabilecek şekilde ve komşu ülkelerce farklı isimlerle de anılmıştır.² Örneğin, Vietnam bölgeyi "Doğu Denizi" olarak nitelerken Filipinler "Batı Filipinler Denizi" olarak tanımlamıştır (Eryiğit, 2012:6). Bölge, sayıları yüzleri aşan ada, adacık, takımada, kayalık vb. deniz seviyesinin altında ya da üstünde görülebilen oluşumlara ev sahipliği yapan zengin bir denizdir. Deniz yüzeyinde yaklaşık 10 kilometrekarelik bir alanı kaplayan bu oluşumların %95'i insan yaşamına uygun olmadığından yerleşim alanı olarak kullanılmamaktadır (Ohnesorge, 2016:27). Yüksek ticaret potansiyeline sahip ulaşım rotalarına, zengin balıkçılık ve tabii kaynaklarına ve muhtemel petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olan bölgenin kuzeydoğu tarafındaki "Pratas Adaları", kuzeyindeki "Paracell Adaları", güney kısmında bulunan "Spratly Adaları", orta kısmına denk gelen Scarborough Shoal (sığılık) ve onun hemen yanında yer alan "Macclesfield Bank"³ bölgedeki ihtilaflara neden olan oluşumların başlıcalarıdır (Bader vd., 2014:4). Konumu ve coğrafi özellikleri

belirtilen Güney Çin Denizi ve onun üzerinde bulunan ada/adacık grupları; dağınık ve irili ufaklı yapılar halinde denize dağılmış olan coğrafyaları sebebiyle onları talep eden devletlerin çeşitlenmesine ve kendi sınırlarını mümkün olan en geniş hale getirmek isteyen devletlerin bu taleplerinde ısrar etmesine ve de çalışmanın ilerleyen safhalarında da görüleceği üzere bölgedeki devletlerin bu doğrultuda çekinmeden kuvvet uygulayabilmelerine neden olmaktadır.

2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİ ÖNCESİ BÖLGE ÜLKELERİNİN EGEMENLİK İDDİALARI

Üzerinde bu kadar fazla sayıda iddia sahibi devlet bulunan Güney Çin Denizi'nin kökenine inildiği zaman; Güneydoğu Asya'nın kara sınırlarının haritalanmasının 19. yüzyılın ortalarından itibaren başlayan bir süreç olduğu, Deniz alanlarının sınırlanmasının ise bu tarihten çok daha sonra gerçekleştiği görülmektedir (Tonnesson, 2002:571). Asya'nın bu sınırsal sürece Avrupa'ya nazaran daha geç başlamasının nedeni bu iki bölgenin "ülke" kavramı noktasında tamamen farklı yaklaşımlara sahip olmalarıdır (Hayton, 2014:47). Zira bu süreç Avrupa'da 19. yüzyılın başlarında başlamıştır ve hatta Avrupalı Devletler bu tarihten çok daha önce Vestfalya Barışıyla siyasi birimler olarak sınırlarına saygı göstermeye yönelmişlerdir (Uludağ, 2014:102-105). Ancak Güneydoğu Asya siyasi biriminde var olan otoritedeki kademeli geçişler, hükümdarın kabul edilmediği boşluklar, birden fazla küçük siyasi yapıların mevcudiyeti gibi belirsizlikler sınırların akıcı ve belirsiz olmasına neden olmuştur. Öyle ki bu belirsizlikler hükümdarlar arasında, bazen barışçıl olsa da çoğu kez şiddetli biçimde çözülmeye çalışılmıştır (Hayton, 2014:47). Kıtanın egemenliğinin ardından Güney Çin Denizi'nin tarihine bakıldığında zaman, bölgenin geçmişten itibaren temel işlevinin bir iletişim aracı olarak hizmet etmek olduğu açıkça

² Uluslararası literatürdeki yaygın kullanıma uygun olarak çalışmamızda bölge "Güney Çin Denizi" olarak adlandırılmıştır.

³ Güney Çin Denizi'nin merkezinde tamamen batık bir resiftir.

görülebilmektedir (Tonnesson, 2002:572). Çinliler, Vietnamlılar, Filipinliler ve Malaylar varlıkları süresince Güney Çin Denizi'nde balık tutmuşlardır ve dahası bu bölge; Çin, Hindistan ve Ortadoğu arasında kültürel/dini değişimlerle birlikte ticaretin gerçekleştirildiği önemli bir rota özelliği göstermiştir (Huang ve Billo, 2015:2). Örneğin 8. ve 12. yüzyıllar arasında bölge ticaretine Malay tüccarlarının yön vermesiyle ve Arapların bölgeye İslamiyeti getirmesiyle Çin'in ipek ve seramikleri Arap tütsüleri karşısında makul bir değişim aracı olarak görülmüştür (Samuels, 2005:14). 16. yüzyıldan itibaren Afrika'ya kadar gidebilecek kapasiteye yükselen yeni ticaret gemileriyle birlikte Portekizli, Hollandalı, İngiliz, Fransız ve diğer Avrupalı ticaret şirketleri; Güneydoğu Asya'yı sermayeleştirerek deniz ve denizcilik becerilerini bölgesel ticarete entegre etmek üzere buraya gelmişler ve bölgedeki Arapların yerini alarak limanları kontrol altına almaya başlamışlardır. Portekizliler 1511'de Malakka'yı alıp, 1557'de Makao'da kalıcı bir varlık kurmuşlardır. 1571'de İspanyollar Manila'yı, 1612'de Hollandalılar da Malakka'yı ele geçirmişler ve 17. yüzyılda, kârlı baharat ticaretine yönelmişlerdir. Ayrıca bu devletler yalnız bölge ticaretiyle kalmayıp bölgedeki baharat ve seramik gibi yerel ürünleri de Avrupa'ya taşımışlardır (Blusse, 1996:55). 18. yüzyıldan itibaren başladıkları sömürge ve koloni faaliyetlerine 19. yüzyılda da devam eden Avrupa devletleri Afrika'nın sömürgeleştirilmesinin kısmen tamamlanmasının ardından dikkatlerini oldukça geniş ve önemli bir pazar olarak gördükleri Uzak Doğu Asya'ya yöneltmişlerdir (Gülboy, 2011:1). Bu noktada; 19. yüzyıla kadar uygulanan sömürge faaliyetlerinin adı "Eski Emperyalizm" olarak adlandırılmaktadır. Bu çağda Avrupa ülkeleri Uzak Doğu ticaret yollarını aramış, "Yeni Dünya'yı keşfetmiş ve bu yerlerde bazı yerleşim yerleri kurmuştur (The Age Of Imperialism). Tonnesson ve Samuels'e göre de 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan bu

zaman dilimi aynı zamanda, Güney Çin Denizi için de "Modern Öncesi Dönem" olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde Güney Çin Denizi adına "egemenlik" kavramından söz etmek tam anlamıyla mümkün değildir. Bu durumun ilk nedeni olarak; dönem içerisinde bölgede kalıcı bir deniz gücü bulunmamıştır, yani Güney Çin Denizi'ndeki hegemonya birkaç farklı devlet arasında el değiştirmiştir. İkinci olarak bu yüzyıllar arasında Spratly ve Paracell adaları; üzerinde egemenlik iddia edilebilecek potansiyele sahip adalar olarak görülmemişler ve hatta tekneler açısından sorun yaratabilecek yapılara sahip oldukları için bu alanlar tehlikeli dahi görülmüşlerdir (Huang ve Billo, 2015:2). Son olarak 19. yüzyıla kadar adalar hakkında egemenlik iddiasında bulunan herhangi bir devlet tam olarak ortaya çıkmamıştır. Adalar keşfedilmiş, bir nebze sömürülmüş ancak yasal olarak herhangi bir hak iddia edilmemiş ve ihtilaf ortaya çıkmamıştır. (Tonnesson, 2002:574).

19. yüzyılda Avrupalı güçler Uzak Doğu ticareti ile yoğun şekilde ilgilenirken herhangi bir ülkenin deniz üzerinde yasal olarak egemenlik talep edip edemeyeceği konusunda bir tartışma başlatılmıştır (Ziskind, 1973:1). Grotius ve Selden⁴ arasındaki argümanların bir sonucu olarak kara sınırlarının denizlere nasıl uzatılabileceği konusunda bir fikir birliği oluşmuştur. Sömürge imparatorlukları geliştikçe bu uzlaşma doğru kaymış ve 20. yüzyıla doğru deniz sınırları ile egemenlik bağlantısı, bambaşka anlayışa sahip bir bölgeye empoze edilmiştir. Böylece akışkan ve belirsiz sınırlardan, sabit egemen sınırlara geçiş, Güney Çin Denizi'ndeki mevcut ihtilafların temelini atmıştır (Hayton, 2014:47). Bu doğrultuda incelendiği zaman; 16. yüzyıl İspanyolların ve Portekizlerin, 17. yüzyıl Hollanda'nın ve 18. yüzyıl Çinlilerin yüzyılı iken; 19. yüzyıl

⁴ İsmi geçen kişiler hukukçudur. Hollandalı Hugo Grotius, Mare Liberum adlı eserin; İngiliz avukat ve John Selden ise Mare Clausum adlı eserin sahibidir. Bu eserler paragrafta bahsedilen egemenlik fikirleri hakkında kaleme alınmışlardır.

da “Avrupa Yüzyılı” olarak anılmaktadır. Güney Çin Denizi ve daha geniş bağlamda Uzak Doğu Asya, bu yüzyıla birlikte yoğun biçimde İngiliz ve Fransız donanmalarının egemenliğine girmiştir (Tonnesson, 2006:2). İngiltere'nin 1839-1842 yılları arasında Çin ile yaptığı Afyon Savaşı'nın sonucunda İngilizler aralarında Şangay ve Kanton'un da bulunduğu beş ayrı limanı açmışlar ve Hong Kong'a sahip olmuşlardır (Braudel, 1996:218). Fransa ise Laos, Kamboçya ve Vietnam'ın dahil olduğu Hindüçin bölgesinde sömürgeler elde etmiştir (Uygur ve Uygur, 2013:275). 1870'lerde Kuzey Borneo'da bir grup tüccar Spratly Adaları ve Amboyna Cay'da guanoyu⁵ kullanmak istemiştir ve sonuç olarak, bu iki ada 1877'de İngiliz Tacı tarafından resmen talep edilmiştir. Bu olay, muhtemelen herhangi bir devletin Paracell veya Spratly Adaları'na yönelik modern, Batı tarzı yasal bir iddiada bulunduğu ilk zamandır. O zamandan 1933 yılına kadar Spratly Adaları ve Amboyna Cay düzenli olarak İngiliz sömürge listesine dahil edilmiştir. Ancak bunları sömürmek ya da Britanya egemenliği iddiasını sürdürmek için pek fazla adım atılmamıştır (Kivimäki, 2002:9). 19. yüzyılın sonlarına doğru Güney Çin Denizi bölgesinde iki ek güç daha dikkatleri çekmeye başlamıştır. İlk olarak Japonya, 1894 yılında girdiği Çin-Japon savaşını 1895 yılında kazanarak Tayvan (Güney Çin Denizi'nde), Liaotung Yarımadası ve Penghu Adalarına sahip olmuş ve kendi endüstrisini ve savunma kapasitesini geliştirebilecek kadar yüklü bir miktarda savaş tazminatı kazanmıştır (Beşikçi, 2007:3). İkinci olarak ise ABD, 1898 yılında girdiği İspanyol-Amerikan savaşını kazanarak Filipinler'in sayısı üç binin üzerindeki adasına sahip olmuştur (Ataöv, 1967: 247-250). Bu gelişmelerle birlikte Güney Çin Denizi'nde egemenlik iddiasında bulunabilecek beş dış güç ortaya çıkmıştır; Hollanda, İngiltere, Fransa, Japonya ve ABD. Japonya'nın 20. yüzyılın başında da artarak devam eden gücü 1920'li yıllarda bu beş dış güç arasındaki ilişkilerde

ve düzenlenen deniz mahkemelerinde diplomatik olarak dışlanmasına; bu durum da Batı egemenliğine zıt Asya odaklı bir ideolojinin ortaya çıkmasına ortam sağlamıştır (Tonnesson, 2002:575).

Özellikle 1930'lu yıllarda ortaya çıkan ekonomik kriz Japonya'da militarizmin artmasına olanak sağlamıştır. Japonya kendisini sarsan bu ekonomik krizle baş edebilmek için, askeri kanadın da ısrarıyla, Mançurya'ya ve Çin'e saldırmıştır (Akçadağ, 2010:5). Japonya'nın bu yayılcı hali Güney Çin Denizi'nde bir kriz ortamını yaratmıştır. Fransa, İngiltere, Hollanda ve Birleşik Devletler, kendi varlıklarını güçlendirmek için, yukarıda da adını geçirdiğimiz Hugo Grotius'un *Mare Liberium* adlı eserinden yararlanarak karasal egemenlik kavramını sadece kıtalara değil aynı zamanda “seyir özgürlüğü” kavramıyla denizlere de katmışlardır (Şeker, 2011:124; Huang ve Billo, 2015:2). Bu doğrultuda Denizin kıyı şeridinden daha geniş olamayacağını ve kıyı şeridi boyunca karasuları hariç suların herkese açık olmasını öngörmüşlerdir. Bu durum ise kıyıların yabancı devletlere karşı korumak için mücadele eden Çin ve Tayvan'ın kendi antlaşmalarını imzalamak ve egemen devletler olarak hareket etme haklarına sahip olabilmek için Batılı güçlerin kurallarına uymasına ve böylece ülkelerini Avrupa ticaretine ve nüfuzuna açmalarına neden olmuştur. Bu gelişme ise, Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddialarını ve bölgeyi keşfedip haritalandırma yarışlarını ortaya çıkarmıştır. 20. yüzyılın ilerleyen döneminde önceden “tehlikeli olarak” adlandırılan Spratly ve Paracell takımadalarında İngiltere, Fransa, Japonya başta olmak üzere pek çok devlet egemenlik iddia etmiştir (Tonnesson, 2002:576).

20. yüzyılın ortalarına gelindiği zaman; İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD, Japonya'nın Pearl Harbor bölgesindeki Amerikan üssüne saldırmasının ardından karşı savaş ilan ederek savaşa girmiştir (Çınar, 2010:173-174). Japon birlikleri Filipinler'e, Fransızlar Hindüçin'e, İngilizler ise Singapur'a çıkarma yapmışlardır. Ancak 1942 yılı itibarıyla bu bölgelerin hepsi 1945

⁵ Gübre olarak ve sabun üretmek için kullanılan kuş dışkısı

yılına kadar Japon işgali altında kalmıştır ve böyle başlayan Pasifik Savaşı Çin'i, ABD ve İngiltere'nin müttefiki yapmıştır. Ek olarak Japonya'nın yenilgisinin ardından 26 Temmuz 1945 tarihli Potsdam Deklarasyonu'yla Japonya bölgedeki bütün egemenlik haklarından feragat etmek zorunda kalmıştır. Japonya'nın bu adımı daha sonra 1951 San Francisco⁶ Anlaşması'yla da yinelenmiştir (Huang ve Billo, 2015:3). ABD bu doğrultuda Çin'e olan askeri yardımlarını arttırmış ve Güney Çin'de bir havaalanı yaptırarak bölgeye ABD'nin 14. Hava Kuvvetini konuşlandırmıştır (Dedokoca, 2017:150). Japonların savaştan yenilgiyle ayrılmasının ardından milliyetçiliğin de etkisiyle bölgedeki ülkelerin birçoğu bağımsızlığını kazanmış veya eski sömürgelerinin eline geçmiştir (United States Holocaust Memorial Museum). Aslına bakıldığında Güney Çin Denizi'ndeki en yoğun egemenlik çıkışları İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından ilk bir yıl Paracell ve Spratly adalarında herhangi bir işgal girişimi veya sahiplik iddiasında bulunan bir devlet görülmemiştir. Hatta ABD, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle bölgedeki en baskın deniz gücü olmasına rağmen, Güney Çin Denizi'ndeki toprak özelliklerine çok az ilgi göstermiştir (Huang ve Billo, 2015:3). (Ancak bu dönemden sonraki elli yıl içinde bölgeyle alakası olan hemen hemen bütün devletler farklı iddialarda bulunmuştur.)

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ilk olarak devletlerin Güney Çin Denizi'ndeki iddialarını pekiştiren bir gelişme yaşanmış ve 28 Eylül 1945 tarihinde ABD tarafından karasularının 200 mile çıkarılmasını öngören "Truman Doktrini" ilan edilmiştir

(Başeren, 1995:24). Bu ilan karşısında ilk adımı atan taraf, komünist güçlerin ilerlemeleri karşısında liderliğini güçlendirmek için; Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan devletlerin karasuları haricindeki bölgede yer alan bütün ada, adacık ve kayalıkların tamamen kendi (Çin) egemenliği altında olduğunu ilan eden, günümüz Çin Halk Cumhuriyeti'nin halefi durumundaki Çan Kay Şek (Chiang Kaishek) Hükümeti olmuştur (Eryiğit, 2012:6). Yalnız bu ilanın ardından Çin'in milliyetçi Çan Kay Şek hükümeti ile Çinli komünistler arasındaki iç savaş komünistlerin lehine sonuçlanmış, hükümet 1949 yılında Formosa Adası'na kaçarak orada Tayvan adıyla dile getirilen "Milliyetçi Çin"i ilan etmişlerdir. (Turan, 2016:84). Bu sonuçtan kısa bir süre sonra da iddia edilen yerlerden ikisi olan Spratly ve Paracell'deki Çin birlikleri (Çan Kay Şek'in yönetimindeki) Tayvan'a çekilmişlerdir (Tonnesson, 2002:581). Böylece Itu Aba ve Woody Adası'nın yanı sıra Spratly ve Paracell adaları da altı yıl boyunca boş kalmıştır

Çan Kay Şek Hükümetinin ardından Güney Çin Denizi'ndeki adalar üzerine atılan ikinci adım Vietnam'dan gelmiştir.⁷ Gelişmelerin gerçekleştiği dönem incelendiği zaman; 1950 yılında Vietnam uluslararası alanda tanındığında içerisinde biri komünizm yanlısı diğeri ise Batı destekçisi iki ayrı yönetim bulunmaktaydı. Bu iki yönetimden komünizm yanlısı olan, Ho Chi Minh Hükümeti sosyalist tarafta yer aldığı için adaların Çin'e ait olduğu hipotezine uymak durumunda kalmış, ancak Batı yanlısı Vietnam Devleti Paracell ve Spratly adalarında egemenlik iddia etme ve adaları işgal etmek için sorumluluk alma gücünü kendinde bularak, adalar üzerindeki egemenliğini ilan etmiştir (Şimşek, 2008:312-313). Aynı tarihlerde Çin Halk Cumhuriyeti, Milliyetçi Çin'in çekilmesinin

⁶ Japonya'nın işgal ettiği topraklar üzerindeki bu adımı bölgedeki çekişmelerin ve egemenlik iddialarının devletler tarafından sunulan en net kanıtlarındandır çünkü ileride de göreceğimiz gibi bölgedeki sömürülen devletler Japonya'nın çekilmesinin ardından boşalan toprakların kendilerine geçtiğini savunurken, sömürgeci devletler ise toprakların kendilerine ait olduğunu savunmuşlardır.

⁷ Aslında Vietnam'dan önce Filipinler Spratly üzerinde bir adım atmak istemiştir. Ancak ABD ve Fransa bu adıma engel oluyorlar. Bir bakıma Batı müttefiki Çan Kay Şek hükümeti ile Filipinlerin zıtlaşmasını istememiştir.

ardından Doğu Paracell'in Amphitrite grubunu işgal etmiş ve bunun üzerine 1951 tarihinde, San Francisco Barış Konferansı'nda, Vietnam Devleti'nin delegasyon başkanı, Spratly ve Paracell Adaları'nın her daim Vietnam'a ait olduğunu dile getirmiştir. Bu konferansın sonucunda adaların kime verildiğine dair bir sonuç çıkmamıştır, ki çıksa dahi Çin'in her iki rejimi de konferansta bulunmamıştır (Kivimäki, 2002:12). Vietnam açısından Güney Çin Denizi kavramı incelenmeye devam edildiği zaman; coğrafi açıdan bulunduğu stratejik konumuyla orta büyüklükte bir devlet olan Vietnam'ın potansiyelini arttırabilmesi için bölgenin zengin kaynaklarına erişmesinin mecburiyetinin farkında olan bir ülke profili ile karşılaşılmaktadır. Bölgedeki ihtilaflar, ülkenin ekonomik potansiyelini sınırlamakta ve bölgedeki kaynakları kullanırken Vietnam'a önemli bir engel teşkil etmektedir (Griffin, 2013:1). Bu doğrultuda Vietnam açısından Güney Çin Denizi'nin değeri; ülkenin duyduğu güvenlik ve kalkınma mücadelesinden anlaşılmaktadır. Hanoi'nin görüşüne göre, Güney Çin Denizi'ndeki ihtilaflı durum ülkenin toprak bütünlüğü, ulusal egemenliği, denizciliği ve ekonomik kalkınması öncelikli olmak üzere; Vietnam'ın ulusal güvenliğinin ve kalkınmasının neredeyse tüm yönlerini etkilemektedir (Thuy, 2016:4). Bu etkilerin neticesinde, Güney Çin Denizi ihtilafında Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti, kendi iddialarını ortaya koyarak bölgenin kendisi için vazgeçilmesi mümkün olmayan öneme sahip bir alan olduğunu açıkça vurgulamayı amaçlamaktadır. İddiaların derinine inildiğinde dikkat çeken ilk unsur, Vietnam'ın iddialarının Çin Halk Cumhuriyeti'nin iddiaları ile olan benzerliğidir. Bu benzerlik, bir noktada Vietnam'ı Çin'den sonra "bölgedeki en dikkat çeken ikinci iddiacı devlet" konumuna oturtmaktadır (Denk, 1999:141). Bölgeye kıyası bulunan bu iki ülkenin iddialarının benzerlikleri ele alındığı zaman; her iki devletin de bölgenin neredeyse tamamında egemenlik iddia ettikleri, bu nedenle birbiriyle çakışan

iddialara sahip oldukları ve Vietnam'ın bölgeye yönelik iddialarını tıpkı Çin gibi tarihsel temellere dayandırarak meşruluk sağlamayı amaçladığı görülebilmektedir (Pinotti, 2015:158). Bu doğrultuda Vietnam bölgedeki ihtilaflara yönelik sorunlarını çözerken farklı bileşimleri içeren bir dengeleme stratejisini uygulamaktadır. Bir taraftan bölgenin kendisi için temel ulusal çıkar unsuru olduğunu gerekli görülen her mecrada vurgularken, diğer taraftan Çin ile ilişkilerin çatışmadan uzak istikrarlı bir şekilde ilerlemesine çabalamaktadır. Tüm bunları yaparken de ASEAN gibi örgütler ile, Japonya ve ABD gibi ülkelerin desteğini ve iş birliğini alarak ilerlemeye ve kendisini gerek ekonomik gerek savunma açısından geliştirmeye çalışmaktadır. Bir nevi iki kutup arasındaki denge politikasını kendine uygun gördüğü biçimde uygulamaya çalışan Vietnam, bu doğrultuda hukuksal açıdan Çin'e karşı bir mücadeleye girmekten kaçınmakta ancak kendi iç politikasındaki milliyetçi sesleri bastırmak için herhangi bir adım atmamaktadır. Ayrıca bölgede huzurun sağlanması yolunda Çin ile bir çatışmaya girmekten çekinirken, ABD ve Rusya ile silah anlaşmalarına girerek savunma konusundaki gelişmesini maksimize etmeye çalışmaktadır.

Vietnam'ın Güney Çin Denizi'ne yönelik açıkça vurguladığı egemenlik iddiasının akabinde üçüncü egemenlik çıkışı Filipinler tarafından gelmiştir. 19 Mayıs 1956 tarihinde Filipinler Dışişleri Bakanı Carlos Garcia, Spratly Adaları'nın bir kısmının yakınlıklarından dolayı Filipinler'e ait olması gerektiği konusunda genel bir yorum yapmıştır. Çin'in bu yoruma karşı yanıtı buraların geçmişten itibaren Çin topraklarının bir parçası olduğu yönünde olmuştur (Lo, 1989:28). Ancak bu yorumdan güç alan Thomas ve Filemon Cloma liderliğindeki bir grup aktivist Japonya'nın adalardaki iddiasından vazgeçmesinin ardından, adaların *res nullius* (hiçbir egemen devlete ait olmayan toprak) olduklarını ilan ederek bir dizi işgal girişiminde bulunmuşlardır. Bu girişim

Güney Çin Denizi üzerindeki tepki ve iddia yarışını başlatmıştır (Hendlin, 2018). Girişime faal tepki Tayvan'dan gelmiştir. Ancak Tayvan kuvvetleri adalara ulaştıklarında çoktan gitmiş olan aktivistlerin ardından daha önce (1950 yılında) Tayvan'a kaçarken askerlerini çekmiş olduğu Itu Aba (Taiping) adasına, günümüze kadar varlığını korumak üzere, tekrardan yerleşmiştir (Mito, 1998:740). Literatürde genel olarak "Güney Çin Denizi" olarak nitelendirilen⁸ bu bölge, coğrafi açıdan bölgenin doğusunda bulunan Filipinler Devleti tarafından ise, "Batı Filipinler Denizi" olarak adlandırılmaktadır (Boquet, 2017:723). Temelde Spratly Adası'nın⁹ bazı bölgeleri ve Scarborough Shoal (Scarborough Sığılığı) üzerinde egemenlik iddiasında bulunan Filipinler, çeşitli çalışmalarda farklı sayılarda belirtilmiş olsa da günümüzde ortalama yedi ile dokuz arası coğrafi özellik üzerinde fiziki varlığını bulundurmaktadır (Rosen, 2019:2). İddia ettiği ve egemenliğini kurduğu yapılar üzerindeki bu geniş makas Filipinler'i bölgedeki ihtilafların ateşli savunucularından birisi yapmıştır; zira Güney Çin Denizi'nin büyük bir bölümünde yönetim hakkı olduğunu savunan Filipinler'in özellikle; Spratly Adaları'nın kendisi, Royal Charlotte Resifi, Swallow Resifi ve Louisa Resifi hariç; Spratly Adaları'nın tamamından ve Scarborough Sığılığı'ndan vazgeçmesi mümkün görünmemektedir (Velasco, 2014:80; Thao ve Amer, 2007:308; Ohnesorge, 2016:28). Bu nedenle savunmasını güçlü tutmak isteyen Filipinler'in iddiaları; hem Vietnam ve Çin gibi tarihsel savları hem de BMDHS'nin uygulanmasını savunan diğer ülkeler gibi hukuki argümanları barındırmaktadır (Denk, 1999:147). 18. yüzyılın ortalarından başlayıp 21. yüzyıla kadar uzanan tarihsel iddiaların ötesinde günümüzde bölgeye yönelik egemenlik iddialarında sesini net duyurabilmek amacıyla Filipinler'in hukuki

iddiaları, Filipin Devleti tarafından daha ön planda tutulmaktadır. Bu iddiaların seyri çerçevesinde 5 Nisan 2011 tarihinde Filipinler Hükümeti, Birleşmiş Milletler Kıta Sahaneleri Komisyonu (BMKSK)'na Çin'in bir nota ile beraber ilettiği, Güney Çin Denizi'nin büyük çoğunluğunu kapsayan Dokuz Kesikli Haritadaki toprak talebine karşı diplomatik protesto metni göndermiştir. Filipinler'in diplomatik notasının içeriği, genel olarak şu üç hususu ileri sürmüştür: İlk olarak; KIG (Kalayaan Adaları Grubu) egemenlik ve yargı yetkisine sahip olduğu Filipinler'in ayrılmaz bir parçasını teşkil eder. İkinci olarak; Filipinler, BMDHS kapsamında öngörüldüğü üzere, "denizde egemenlik" ilkesi altında KIG'deki ilgili jeolojik özelliklerin etrafındaki veya bitişiğindeki sular üzerinde egemenlik ve yargı yetkisini kullanmaktadır. Son olarak; Çin'in KIG ile ilgili olarak "ilgili sular, deniz tabanı ve toprak altı" ile başlayan iddiasının BMDHS altında, yargı yetkisi Filipinler'e ait olduğu için hiçbir dayanağı bulunmamaktadır (Bautista ve Schofield, 2012:245). Filipinler'in BM üzerinden gönderdiği bu notaya Çin'in yanıtı 4 Nisan 2011 tarihinde, yine diplomatik nota şeklinde sunulmuştur. Çin'in cevabında öncelikle bölgedeki adalar üzerindeki tartışmasız egemenlik vurgusu yinelenmiştir. Sert bir üslupla yazılan belgede; Filipinler'in 1970'lerden itibaren Çin'e ait olan Nansha Adalarını ve bazı Çin resiflerini işgal ederek Çin'in toprak bütünlüğünü ihlal ettiği ve Filipinler'in bu yasadışı işgalinin hiçbir şekilde desteklenmeyeceği belirtilmiş, ek olarak BMDHS hükümleri uyarınca Çin Halk Cumhuriyeti yasalarının yanı sıra Bölgesel Deniz ve Bitişik Bölge Yasası, Münhasır Ekonomik Bölge Yasası ve Çin'in 1998 tarihli Kıta Sahaneleri Yasasıyla; Çin'in Nansha Adaları'nın tamamında Münhasır Ekonomik Bölge ve Kıta Sahaneleri hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır (UNCLOS, 2011). Çin Halk Cumhuriyeti'nin, Filipinler'in notasına verdiği yanıtın son kısmındaki bu hukuki vurgular, Dokuz Kesikli Haritasına dayanarak birtakım tarihi sular iddiası yerine; Güney Çin Denizi

⁸ Bu durumun genelde Anglo-Sakson kökenli bir adlandırma olduğu kabul edilmektedir.

⁹ Filipinler Devleti, Spratly Adasını "Kalayaan Adası Grubu (KIG)" olarak adlandırmaktadır.

adalarında deniz hak taleplerini ileri sürdüğünü belirtmesi bağlamında dikkat çekmektedir (Bautista ve Schofield, 2012:246-47). Bu sürecin ardından bölgedeki gelişmelerin Filipinler açısından durumu dalgalı seyirde ilerlemiştir ve Filipinler'in 2013 yılının Ocak ayında BMDHS'nin Tahkim¹⁰ Mahkemesi'nde Spratly Adaları, Scarborough Shoal, Mischief Reef ve BMDHS temelinde 200 millik Münhasır Ekonomik Bölge içindeki diğer arazi özelliklerine ilişkin iddialarını ve özel taleplerini içeren, Çin aleyhinde bir iddia beyanı açmasıyla neticelenmiştir (Cruz De Castro, 2012:31). 19 Şubat 2013 tarihine gelindiğinde Filipinler BMDHS kapsamında¹¹ uluslararası hakemlik mahkemesine başvurmuştur. Filipinler bu mahkemeye başvurarak dört hususun öncelikli çözümünü yargı yetkisine bırakmıştır. Bu hususlar, ilk olarak; bölgedeki tarafların haklarının belirlenmesi ve Çin'in tarihsel Dokuz Çizgili Harita iddiasının açıklığa kavuşturulması, ikinci olarak Filipinler ve Çin arasındaki çakışan iddiaların BMDHS kapsamında yasal düzlemde belirtilmesi, üçüncü olarak Çin'in bölgede gerçekleştirdiği Filipinler'in iddialarını ve egemenlik hakkını kısıtlayan aynı zamanda bu devletin vatandaşlarına zarar veren eylemlerin BMDHS'ni ihlal edip etmediği konusunda bir düzenlemeye gidilmesi ve son olarak da Çin'in bölgede

gerçekleştirdiği geniş ölçekli arazi ıslahı çalışmalarının hukuka aykırı olduğunun, bölgedeki diğer ülkelerin egemenlik haklarını ihlal ettiğinin belirlenmesi noktasındaki beklentiler olmuştur (Güney Çin Denizi Tahkim Davası, 2016:25-26). Filipinler'in açtığı tahkim davasının karara bağlanma süreci ise üç yıl sürmüştür. 12 Temmuz 2016 tarihinde Filipinler'in Lahey Uluslararası Hakemlik Mahkemesinde yaptığı on beş başvurunun yedisinde Filipinler lehine karar verilmiştir (Serikkaliyeva, 2016:84). Filipinler'in başvurusunun ardından yayınlanan; Çin'in "Onuncu Bildirisi", ülkenin Güney Çin Denizi'ne ilişkin iddialarını özetlemiş ve tahkim hakkında yapılanların Çin Hükümeti tarafından uygun görülmediğini ve Filipinler tarafından tek taraflı olarak başlatılan bu davada, tahkim mahkemesinin herhangi bir yetkisinin Çin Hükümeti tarafından tanınmadığını belirten sözlü bir notayı dile getirmiştir (Zhang, 2017:444; Position Paper of the Government of the People's Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines, 2014). 2016 yılının ardından geçen iki yıllık süreçte tahkim mahkemesinin Filipinler lehine aldığı bu kararın ve Çin'in kararın sonrasında büründüğü tavrın ardından iki ülke arasındaki ve hatta bölgenin genelindeki ilişkilerin çıkmaza gireceği beklenirken, gelişmelerin tam ters yönde ilerlediğini göstermiştir. Zira Filipinler tahkim kararının ardından Çin ile işbirliğine daha yoğun bir biçimde devam etmiştir (Welch, 2018). 21 Mayıs 2008 yılında Filipinler Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan "Güney Çin Denizi'ndeki Gelişmeler, Dışişleri Bakanlığı Bildirisi"nde bölgedeki gelişmelerin yakından takip edildiği vurgulanmış, egemenlik iddialarının korunması için gerekli diplomatik adımların atıldığı ve gelecekte de atılmaya devam edeceği belirtilmiş aynı zamanda BMDHS kapsamındaki haklarının mücadelesinin her daim sürdürüleceği ve bu adımlar atılırken barış ve işbirliğinin ilk planda tutulacağı belirtilmiştir (Republic of Philippines, Department of Foreign Affairs, Statement

¹⁰ Bu amaçla oluşturulan tahkim heyeti, Filipinler Cumhuriyeti'nin sunduğu ihtilafa karar vermek için, Deniz Hukuku hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek VII'ye uygun olarak 21 Haziran 2013 tarihinde oluşturulmuştur. Heyet, Gana'dan Hâkim Thomas A. Mensah, Fransa'dan Jean-Pierre Cot, Polonya'dan Stanislaw Pawlak, Hollanda'dan Profesör Alfred H.A. Soons, ve Almanya'dan Hâkim Rüdiger Wolfrum'den oluşmuştur.

¹¹ Filipinler'in davasının önemli bir yönü, açık deniz bölgesi ile ilgilidir. BMDHS içinde tanımlanan üç offshore özelliği sınıfları "adalar", "kayalar" ve "düşük gelgit yükselmeleridir". Her üçü de bu anlaşmazlıkla ilgilidir. 121. Madde, bir adayı "yüksek gelgitte suyun üzerinde bulunan suyla çevrili, doğal olarak oluşan bir toprak alanı" olarak tanımlar. Ayrıca, bir adanın karasal bir deniz, Münhasır Ekonomik Bölge ve kıta sahanlığı oluşturacağını, bununla birlikte, insan yaşamını veya ekonomik ömrünü sürdüremeyen kayaların hiçbir şekilde Münhasır Ekonomik Bölge veya kıta sahanlığı olamayacağı belirtilmektedir.

of the Department of Foreign Affairs on Developments in the South China Sea, 2018). Diğer taraftan Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan son Beyaz Kitap'da ise Çin tarafından iddia edilen U Şekilli Hat'tan bahsedilmemiş; yalnızca Çin'in Nansha Adaları ve onların bitişiğindeki yapılar üzerindeki tartışmasız egemenliğine atıfta bulunulmuştur (Ghoshal, 2017). Bu gelişmeler açısından incelendiğinde Filipinler Devleti, bir taraftan uluslararası kurallarla ilişkilendirdiği denizcilik bölgelerini savunurken, diğer taraftan günümüz uluslararası hukukuna göre pek kabul görmeyen tarihsel temelli iddialarını sürdürmektedir ve bu durum bir bakıma Filipinler'in kendi iddialarının birbiriyle çelişmesine neden olmaktadır (Schofield ve Storey, 2009:27). Buna ek olarak Filipinler askeri açıdan sınırlı bir ülkedir ve bu doğrultuda ABD'ye bağlı bir politika gütmektedir. Bu yargıya 2014 yılında ABD ile Filipinler Hükümeti arasında imzalanan askeri anlaşmalar örnek gösterilebilmektedir. ABD'nin bölgeden herhangi somut bir toprak talebi olmasa dahi bölgenin ticaret yolları açısından ABD gözündeki önemi seyrü-sefer serbestliğinin ABD tarafından hassasiyetle vurgulanmasına neden olmaktadır. Bu da ABD'nin müttefiki konumunda olan Filipinler'in, bölgesel iddialarında arkasına Amerikan gölgesini almasını sağlamaktadır (Li, 2016:130). Tüm bu gelişmeler ve bilgiler ışığında; Filipinler'in tahkim mahkemesi kararıyla kazandığı koz, bölgedeki iddialar açısından Filipinler'in elini güçlendirmiştir ve egemenlik iddialarını hukuksal düzlemde ilerletmesi açısından kendisine bir farkındalık yaratmıştır. Aynı zamanda sorunun uluslararasılaşması konusunda büyük endişe duyan Çin'in karşısında, Filipinler Cumhuriyeti; BM, ABD ve ASEAN olmak üzere üç uluslararası kozu daha elinde tutmakta ve Çin ile çakışan iddialar açısından kendisini bu noktada güvenceye almaya çalışmaktadır.

3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DENİZ HUKUKU SÖZLEŞMESİNİN ARDINDAN BÖLGE ÜLKELERİNİN EGEMENLİK İDDİALARI

Tıpkı Filipinler gibi bölge ülkelerini uluslararası hukukun normlarına dayanarak iddialarını sürdürmeye yönelten asıl gelişme 10 Aralık 1982 tarihinde imzalanan ve kıyı devletlerinin denizden 12 deniz mili genişliğinde karasularına sahip olabileceklerini, 200 deniz mili uzunluğunda Kıta Sahaneliği ve Münhasır Ekonomik Bölge¹² talep edebilecekleri vurgulayan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesidir (BMDHS) (Hayton, 2014:112-13). BMDHS ile tanımlanan "Münhasır Ekonomik Bölge" kavramının içeriğindeki "Kıyı devletleri, sularda, okyanus tabanında ve üzerindeki bir alanın alt kısmında bulunan tüm kaynakları -balık veya petrol, gaz veya çakıl, nodül veya kükürt- kullanma, geliştirme, yönetme ve koruma hakkına sahiptir" maddesi, devletlere bir adaya sahip olan devletin, onu çevreleyen balık, mineral ve hidrokarbonların haklarına sahip olması avantajını da beraberinde getirmiştir (The United Nations Convention on the Law of the Sea). Bu doğrultuda büyük bir kıta sahanlığı iddia etmek için; boyutlarına ve yerleşim yerlerine bakılmaksızın, devletlerin Güney Çin Denizi'ndeki adalara sahip olmaları çok daha fazla önem kazanmıştır (Tonnesson, 2002:585). BMDHS kapsamında, iddialarını kuvvetli biçimde savunmaya devam eden Vietnam

¹² BMDHS ile birlikte ek olarak Münhasır Ekonomik Bölge sayılabilecek deniz özellikleri tanımlanmıştır. Buna göre: İnsan yerleşimini veya ekonomik hayatı destekleyebilecek yapıdaki "adalar"; bir kara parçasıdır ve hem 12 millik kıta sahanlığı hem de 200 millik Münhasır Ekonomik Bölgeye sahiptirler. İnsan yerleşimini veya ekonomik hayatı destekleyemeyecek yapıdaki "kayalar"; 12 millik kıta sahanlığına sahiptirler ancak Münhasır Ekonomik Bölgeleri yoktur. Düşük gelgitlerde kuru olan "Alçak tepelikler"; bir kara parçasının veya bir kayanın 12 deniz mili içerisinde olmadıkça hiçbir şey üretmezler; bu durumda, kara denizi ve Münhasır Ekonomik Bölge'nin ölçülebileceği taban noktaları olarak kullanılabilirler.

ve Çin gibi iddialarını daha kısık sesle dile getiren Malezya ve Bruney ülkeleri de bölgedeki yapıların artan öneminin farkında ülkeler olarak iddialarını sürdürmeye devam etmiştir. Bu noktada, Güney Çin Denizi'nde iddia sahibi olan ülkelerden bir diğeri olan Malezya devleti, *ad hoc* diplomasiyi ve pragmatist öngörülerini içeren daha soft bir politika izlemektedir. Kendi kapasitesinin farkında olan bir ülke olarak Malezya, merkez ülke konumundaki Çin ile mücadele edecek bir pozisyonda değildir, ki zaten bunu deneme eğilimi de göstermemektedir (Sebastian, 2018:6). Ancak son yıllarda özellikle Çin ile Malezya arasında yaşanan bazı olumsuz gelişmeler Malezya'nın "sessiz diplomasi"sinden ağır ağır sıyrılmaya başladığının belirtilerini göstermektedir. Çin ile bölgedeki ilişkileri açısından ekonomik olarak bağımlı, askeri olarak düşük kapasiteli, güvenlik açınsında hassas bir bölgede olan Malezya'nın uygulamakta olduğu bu pragmatist politika bölgedeki ihtilaflarda Vietnam ve Filipinler'den daha az yıpranmasına olanak sağlamakta ve kendi kalkınmasını hızlandırmasını kolaylaştırmaktadır (Compare armed forces, 2018). Bölgedeki beş yapıyı kontrolü altında tutan Malezya'nın iddialarının geneli Spratly Adasında yer alan, ikisi Vietnam ve biri Filipinler tarafından işgal edilmekte olan toplamda yedi yapıyı kapsamaktadır (Weatherbee, 2014:147). Bu yapılara ek olarak kendi kıta sahanlığında bulunan iki yarı batık ve üç tamamen batık resif olduğunu iddia etmektedir (Roach, 2014:1). İddiaların Malezya tarafından vücut bulması Malezya'nın 31 Ağustos 1957 tarihinde bağımsız olmasıyla ve üç yıl sonra 21 Aralık 1960 tarihinde Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olması ile başlamıştır (Proclamation of independence of Malaya, 1957; Law Of The Sea Chapter XXI), 1964 yılında, 1958 tarihli BM Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'ni onaylayan Malezya Devleti, 1966 yılında bu sözleşme doğrultusunda bir kıta sahanlığı yasası yayınlamış, 1969 yılında bu yasayı düzenlemiş ve ardından 1979 yılında, bahsini ettiğimiz Malezya'nın

bölgesel iddialarının ilk ifadesi olan *Peta Baru* isimli haritayı gün yüzüne çıkarmıştır (International Boundary Study Series A: Limits in the Seas, 1973; Sallah vd., 2009:108). Ortaya atılan bu iddialar neticesinde bölge ülkeleriyle çeşitli çatışmalar yaşayan Malezya'nın genel Güney Çin Denizi stratejisi; Çin'in Güneydoğu Asya'daki giderek artan varlığını göz önüne alarak, Çin ile olan dengelerini sürdürmek için ABD ile kuvvetli askeri bağlara sahip olmayı öngörmektedir (Finkbeiner, 2013:25). Bu doğrultuda Malezya ABD'nin Obama dönemi stratejisi olan, Asya-Pasifikteki yeniden dengeleme stratejisini kullanarak yaptığı askeri işbirliklerini sürdürmeyi amaçlamaktadır (Montemalo, 2016:8-9). İki ülke arasındaki bu askeri işbirliğine 2012 tarihli "ABD-Malezya Ortaklığı" gösterilebilecek en net kanıtlardan biri niteliğindedir (U.S.-Malaysia Partnership, 2012). Malezya, bir bakıma heybesine Çin'in gelişen ekonomisini, ABD'nin askeri ve ekonomik desteğini ve ASEAN'ın bölgedeki sorunu çözmedeki yetkisini katarak Güney Çin Denizi ihtilafına taraf olan devletlerden biri olarak varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu noktada Malezya'nın Vietnam ve Filipinler'den ayrıran bu yumuşak stratejisi yalnızca dış politikasında değil iç politikasında da kendini göstermektedir (Sebastian, 2018:3). Malezya dışındaki iddia sahibi devletlerin hemen hemen hepsi Güney Çin Denizi meselesini iç siyasetlerine yansıtarak milliyetçi unsurları tetiklemek yoluyla oy potansiyellerini artırma stratejisi yürütmektedir (Kaplan, 2017:e-book %83). Ancak Malezya bu noktada tam ters bir yol izleyerek Çin ile ilişkileri sarsabilecek kendi iç tepkisini engellemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla ülke medyasında ihtilafa dair haberleri sınırlı tutup, meselelerin üst düzey bürokratlarla kapalı kapılar arkasında çözülmesini sağlayarak milliyetçi duyguları tetiklemekten kaçınmaktadır (Hiebert vd., 2015:22). Aynı zamanda Malezya hükümeti toplumda Çin'e yönelik yükselen aşırı milliyetçi hareketlerin olması durumunda bu durumun hükümet seçeneklerini

azaltabileceğine ve hayati bir ilişkiye zarar verme riskine inandığı için sık sık Pekin'e rapor etmektedir (Parameswaran, 2016:6). Pekin ise Malezya'nın ikili ilişkilerine yönelik bu "sessiz diplomasi" yaklaşımından duyduğu memnuniyeti pek çok mecrada açıkça dile getirmektedir (The Institute for Maritime and Ocean Affairs, 2018), Malezya'nın bölgeye yönelik sözedilen yumuşak yaklaşımının bir tercih mi yoksa bir zorunluluk mu olduğu sorusu içerisinde çelişkiler barındırabilecek bir sorudur. Çünkü Malezya'nın istese de iddialarını askeri yollardan savunma ihtimali görünüme göre çok düşüktür. 2009 yılında BMKSK'ya sunduğu iddiasının ardından gerek askeri harcamaları incelendiğinde, gerekse bu harcamaların ülkenin GSYİH'sindeki payına bakıldığında; Malezya'nın herhangi bir tehdit durumu için kendisini askeri olarak hazırlamadığı görülebilmektedir (The World Bank; Malaysia-Military Expenditure). Bu duruma ek olarak Güney Çin Denizi ihtilafı diğer ülkelere nazaran Malezya için Çin ile karşı karşıya gelebilecek kadar hayati bir mesele olarak görülmemektedir. Bu açıdan bakıldığında Malezya'nın Endonezya ile Borneo'nun doğu yakası ya da Malakka Boğazı'nın henüz sınırlandırma yapılmamış kuzey bölümü ile ilgili uyuşmazlıkları halk nezdinde daha fazla endişe yaratmaktadır (Raine ve Le Miere, 2013:121). Son dönemlerde ise, Malezya için bazı dengelerin değişmekte olduğu açıkça hissedilmektedir. Daha önce de vurgulandığı gibi; Malezya'nın Çin ile kurmuş olduğu kuvvetli ekonomik bağlar, bu ülkeyi Güney Çin Denizi'nde uzlaşmacı politikalar uygulamaya itmektedir ya da itmekteydi. Yani bir bakıma Malezya Çin'in bölgedeki hemen her davranışını iç politikaya yansıtmadan kendi üst tabakasında sessiz bir şekilde çözmeye, tolere etmeye çalışmaktaydı. Çin'in bölgedeki yapay ada çalışmalarının, Malezyalı balıkçıların rahatsız edilmelerinin veya bölgedeki devriye faaliyetlerinin neticesinde Malezya'nın verdiği en net tepki bu gelişmelerden

haberdar olduklarını belirten dikkatli bir bakış ya da nüktedan birkaç cümleden öteye geçmemiştir. (Noor ve Daniel, 2018:8). Ancak, 2018 yılının Mayıs ayında Malezya'da gerçekleşen iktidar değişikliği, Malezya'nın sessiz diplomasisinin ömrünün dolduğunun ciddi bir işaretçisi olmuştur. İktidara gelen Başbakan Mahathir Mohamad BBC'ye yaptığı 2 Ekim 2018 tarihli konuşmasında; Güney Çin Denizi'ndeki ülkelerin savaş gemilerini bölgeye kaydırmaları durumunda çatışmanın kaçınılmaz olduğunu belirtmiş ve aynı zamanda Çin'in bölgede seyrüsefer özgürlüğünü ve bölgenin barışını engellemediği sürece gemilerini istediği yere götürmekte özgür olduğunu belirtmiştir (South China Sea: Battleships may lead to war, 2018). Bütün bu ifadeler ve gelişmeler ışığında 2018 yılında iktidara gelen Mahathir Mohamad'ın lider kişiliği de göz önüne konulursa¹³; Malezya'nın bölgedeki pragmatizm kokan soft politikasının; ilerleyen yıllarda yine benzer özelliklere sahip ancak; ülke otonomisi ve karar alma mekanizması açısından daha serbest adımların atılabileceği politikalara evrileceğini belirtmek yerinde bir öngörü olacaktır. Malakka Boğazı gibi dünya ekonomisinin döndüğü stratejik noktalardan birinde konumlanmış "yarı-çevre" bir ülke olarak Malezya'nın Çin ile karşı karşıya gelebilecek pozisyonlara girmesi ihtimali çok düşük görülürken, ABD ve Çin arasında yakaladığı ekonomik-politik-askeri öncelikli dengeleme stratejisini sürdürmek ve bunu yaparken kendi sesinin ve bölgesel çıkarlarının bastırılmasına imkan tanımamak, ek olarak da bölgesel iddiaları hukuki düzlemde sürdürmeye devam etmek Malezya için Güney Çin Denizi'nde uygulayacağı en doğru strateji gibi görünmektedir.

Güney Çin Denizi'nde Çin dışında egemenlik iddiasında bulunan bölge

¹³ İniş-çıkışlı ifadeleriyle tanınan Mahathir, şimdiye dek ABD Başkanı Donald Trump'ın adını "uluslararası kabadayılık" olarak adlandırmış ve aynı derecede Çin'e karşı şüpheyle yaklaşarak, Çin'in ülkeye yönelik tüm projelerini de mercek altına alınacağını vurgulamıştır.

devletlerin en sonuncusu olan Brunei Darussalam Sultanlığı (Brunei Barışın Ülkesi), yalnızca çalışmadaki ülkelerin ele alınmış sırası açısından değil, ülkelerin iddialarını savunurken uyguladıkları mücadele kuvveti açısından da son sırada yer almaktadır. Bölgeye yönelik çalışmaların genelinde “sessiz davacı” olarak sıfatlandırılan bu küçük ülke kendi iddialarını tamamıyla coğrafi argümanlara dayandırmaktadır (Hart, 2018; Denk, 1999:155). 1888 yılında Büyük Britanya sömürgesi altına giren Brunei Darussalam Sultanlığı, 1 Ocak 1984 yılında bağımsızlığını kazanmış ve hemen ardından aynı yılın Aralık ayında 1982 tarihli BMDHS’yi imzalamıştır (The US Department of the Historian; United Nation, “Brunei Darussalam’s Preliminary Submission Concerning The Outer Limits Of Its Continental Shelf) Brunei’in BMDHS’yi imzalamasına müteakiben 1984 yılında, hükümet tarafından bölgeye yönelik iddialarının “ilk kanıtı” olarak gösterilebilecek nitelikte bir harita yayınlanmıştır (United States Central Intelligence Agency, “Central Intelligence Agency Map Series: Brunei Maps 1984). Yayınlanan bu harita, 1988 yılında güncellenerek tekrar sunulmuş ve böylece Brunei’nin Kıta Sahaneliği ile Münhasır Ekonomik Bölge hakları belirlenerek, Spratly Adaları’nın Güney kesiminde bulunan Louisa Reef’in kıta sahanlığı içerisinde olduğu ve buranın ülke egemenliğinde olduğu iddia edilmiş, ancak burası herhangi bir şekilde işgal edilmemiştir (Gu, 2019:3). Bu işgal fikrine çekimser kalınan tutumun nedeni irdelendiğinde ülkenin askeri ve ekonomik kapasitesinin bölgeye yönelik davranışlarını etkilediği sonucuna ulaşılabilmektedir. Brunei, fiziken küçük bir ülke olmasının yanında, ekonomisini petrol ve doğal gaz ihracatı ile döndüren bir ülkedir. Devlet gelirinin %90’ını, GSYİH’nın ise %60’ını sağlayan bu durum, Brunei’in hidrokarbon kaynaklarının çoğunun Münhasır Ekonomik Bölge’sinde veyahut *offshore* alanlarda bulunması nedeniyle Güney Çin Denizi’ndeki istikrarın sağlanması açısından Brunei’e göre ciddi önem arz

etmektedir (Brunei Darussalam Country Report, 2019). Aynı zamanda ekonomik olarak doğal kaynak ticaretine bu derece bağımlı olan bir ülke olarak, Brunei Devleti ekonomisini genişletmek ve bölgedeki büyük ekonomilerle ticaret halinde bulunarak varil fiyatlarının iniş-çıkışlarının yarattığı streten kendisini kurtarmak istemektedir (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Brunei’in Genel Ekonomik Durumu, 2019). 2007 yılında eğitilmiş ve yüksek vasıflı bir işgücüne dayalı dinamik ve sürdürülebilir bir ekonomi hedefleriyle yayınlanan *Wawasan Brunei 2035 (Vizyon 2035)* isimli yapılanma planı da Brunei’in bu endişelerinin bir çıktısıdır (Wawasan Brunei 2035, 2019). Nitekim 2014’ün sonlarından bu yana düşük uluslararası petrol fiyatları ülkenin ihracat gelirlerini azaltarak korkulan senaryoyu Brunei’in gündemine getirmiştir. Ancak hükümet bu korkuyla başa çıkabilmek için petrol ve doğal gaz sektörüne yatırım yapmayı ve uzun vadede diğer sektörlerdeki büyümeyi destekleyerek ülkenin ekonomik tabanını çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır (U.S. Energy Information Administration). Brunei’in bu noktada imdadına Çin yetişmektedir. 2014 yılından bu yana, Brunei-Guangxi Ekonomik Koridoru, stratejik endüstrileri geliştirmek için 500 milyon doları aşan ortak yatırım taahhüdü gerçekleştirmiştir ve Pekin, Deniz İpek Yolu girişiminin bir sonucu olarak bölgeye yatırımlarını daha da arttırmaktadır. Çinli şirket Zhejiang Hengyi Group, Brunei’de günlük 201 bin varil kapasiteli yeni bir rafineri inşa etmiştir (Sands, 2016). Bu noktada incelemelere göre, son yıllarda Brunei’den çekilen Batı yatırımlarının yerini Çin doldurmaktadır. 2013 yılında stratejik işbirliği seviyesine taşınan iki ülke ilişkileri Brunei’in Bir Kuşak Bir Yol inisiyatifine destek veren mesajları ile daha da ilerlemiştir. İki ülke arasındaki bu artan ticari kapasitenin Güney Çin Denizi’ndeki iddiaları etkileyen tarafı ise Brunei’nin hidrokarbon kaynaklarının ülkenin Münhasır Ekonomik Bölge’sinde ve *offshore* alanlarda bulunması, ve bu alanların Çin’in güçlü biçimde iddia ettiği U Şekli Hat içerisinde kalmasıdır (Shields,

2013). İmzaladığı çok sayıdaki devasa yatırım anlaşmalarının ve artan ikili ilişkilerin ardından, ekonomik ve politik olarak Çin'e iyice bağımlı hale gelmiş olan Brunei'in, bölgede yapılacak olan devriye ve aktif askeri operasyonlar için sınırlı bir askeri kapasiteye ve diğer ülkelere göre nispeten küçük deniz ve hava kuvvetine sahip olduğu da göz önünde tutulduğunda; bölgedeki ihtilaflara yönelik sessizliğini sürdüreceği aşikârdır. Bu sessizliği korurken; Brunei'in ABD, İngiltere ve bir derece Singapur ile girdiği askeri ittifakların, kendi savunma gücü potansiyelini arttırmasına yardımcı olarak, egemenlik iddiasında bulunduğu ancak hiçbir işgalde bulunmadığı Lousia Reef gibi Münhasır Ekonomik Bölge'sinde bulunan yapılara gelecekte kendi kuvvetlerini göstermeyeceği garantisini de kimse göstermemektedir. (Noor ve Daniel, 2016:6; O'Rourke, 2018:24). Malezya'nın pragmatist politikasına nazaran, Brunei'in stratejik konumu ve sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle mutualist düzlemde ilerleyen Çin-Brunei ilişkileri, Güney Çin Denizi ihtilafının arka plana atılarak çift taraflı ekonomik gelişmenin sağlanmasına odaklanmaktadır. Bu durum ise, zaten bölgeye yönelik sessiz bir duruş benimsemekte olan Brunei'in, bu duruşunu devam ettirerek, Güney Çin Denizi ihtilaflarında sözü edilen son ülke olmayı sürdüreceğinin kanıtını sunmaktadır.

4. ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN İDDİALARI VE "FOUR SHA" DOKTRİNİ

Bir ülkenin iç ve dış politikasında öncelik verdiği birtakım unsurlar bulunmaktadır. Devletler tarafından bu unsurlara gösterilen değer derecesi, o devletin davranışlarını biçimlendiren temel olguların başında gelmektedir. Devletlerin bu unsurlara verdiği değer zirve noktasını "temel çıkarlar (*core interest*)" oluşturmaktadır. Bu çıkarlar, vazgeçme ve pazarlık etme ihtimalinin devletler tarafından göz önünde dahi tutulmadığı öğeleri kapsamaktadır. Örneğin Çin için temel çıkarlar; Tayvan,

Tibet ve Sincan meseleleri, yani bir bakıma toprak bütünlüğü merkezli konuları içermektedir (Miyake, 2012:153; Swaine, 2013:34). Bunun yanında devletler için, siyasal ve ekonomik bağımsızlık ve hegemon devletlerle barışçıl ilişkiler içinde bulunma gibi konuları kapsayan "yaşamsal çıkarlar" da bulunmaktadır. Bu çıkarlar ise bir devletin varlığını korumak ve geliştirmek için tartışmaya kapalı ve de vazgeçilmez konumda olan çıkarlardır (Nie, 2016:428). Bu noktada, 2014 yılında Pekin Savunma Bakanlığınca Çin'in askeri stratejisini ve hedeflerini betimleyen "Beyaz Kitap" isimli rapor yayınlanmış ve bu raporda;

"Çin'in bölgesel egemenliği, deniz hakları ve çıkarları ile ilgili konularda, offshore komşularının bir kısmı kışkırtıcı eylemler almakta ve yasadışı olarak işgal ettiği Çin'e ait resifler ve adalar üzerindeki askeri varlıklarını güçlendirmektedirler. Bazı dış ülkeler de Güney Çin Denizi meselelerine karışmakta; Çin'e karşı sürekli yakın hava ve deniz gözetimi ve keşiflerini sürdürmektedir. Bu nedenle, denizcilik haklarını ve ekonomik çıkarlarını korumak, Çin'in uzun süredir devam eden bir görevidir." (Ministry of National Defense The People's Republic of China, "China's Military).

ifadelerine yer verilmiştir. Aynı şekilde 2012 yılından beri Çin'in Devlet Başkanlığı görevini yürüten Xi Jinping, ASEAN ticaret fuarında "Ülkemizin egemenliğini ve güvenliğini korumaya ve de toprak bütünlüğümüzü sağlamaya kararlıyız." cümlesini kurmuştur (Xi Urges Peace, Asserts Sovereignty, During ASEAN Trade Fair). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Güney Çin Denizi egemenliği mevzusu, gerek Çin'in toprak bütünlüğünü sağlama arzusu açısından, gerekse ekonomik menfaatlerini koruma gerekliliği nedeniyle Çin'in hayati çıkarlarını kapsamaktadır. Bu nedenle Çin, bölgedeki adalar ve diğer arazi yapıları üzerinde kesin ve tutarlı bir bölgesel iddiaya sahiptir.

Çin, Güney Çin Denizi'ne attığı öneminden kaynaklanan kuvvetli iddiasını

geçmişinde üç farklı gelişmede net bir dille ifade etmiştir. Bunlardan ilki 1950 yılında Guomintang Hükümeti tarafından yayınlanan Güney Çin Denizi Adalarının 1947 tarihli yer haritasıdır¹⁴, ikincisi 1958 yılındaki Yeni Zelanda-Çin Hükümeti Deklarasyonu ve son olarak 1992 tarihli “Kara Suları ve Bitişik Bölge Kanunu”dur (Zhihua, 2015). Belirtilen tarihlerin yanı sıra 2009 yılı gerek Çin, gerekse bölge ülkeleri için önemli bir yıl olmuştur. Bu tarihten itibaren ihtilafa taraf olan devletler Güney Çin Denizi’ndeki toprak talepleri konusundaki iddialarını her zamankinden daha yüksek sesle dile getirmeye başlamışlardır. Bu nedenle bölgedeki gerilimler bu tarihten itibaren ciddi ölçüde artmıştır (Li, 2016:118). Gerilimlerin fitilini ateşleyen nedenler belli bir kronolojik düzene oturtularak incelenirse; BMDHS’ye göre bir kıyı devleti yeterli kanıtlarla BMKSK’ya başvurarak 200 milin üzerinde kıta sahanlığı talep etme hakkına sahiptir (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Bölüm VI: Kıta Sahaneliği, Madde-76). Bu hakları saklı bulunan Malezya ve Vietnam devletleri 6 Mayıs 2009 tarihinde “genişletilmiş kıta sahanlıkları” konusunda BMKSK’ya ortak bir iddiada bulunmuşlardır ve 7 Mayıs 2009 tarihinde bu iddialarının sunumlarını gerçekleştirmişlerdir (Rosenberg, 2009:11). Yapılan sunumun ardından Çin Halk Cumhuriyeti, bu iki ülkenin iddialarına itiraz ederek;

“Çin Hükümeti Güney Çin Denizi’ndeki adalar ve komşu sular üzerinde tartışılmaz egemenliğe sahiptir. İlgili sulardaki deniz tabanı ve üzerinde egemenlik ve yargı yetkisine sahiptir. Yukarıdaki durum sürekli olarak Çin hükümetine aittir ve uluslararası toplum tarafından yaygın olarak bilinir. Malezya ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti’nin ortak alt bölgesinde yer alan deniz mili, Çin’in Güney Çin Denizi’ndeki egemenlik hakları ve yargı yetkisini ciddi şekilde ihlal etmiştir. Kıta

Avrupası Sınırları Komisyonu’nun Prosedür Kuralları Ek I’in 5 (a) Maddesi uyarınca, Çin Hükümeti, Komisyonun Malezya ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti’nin Ortak Sunumunu dikkate almamasını istemektedir” (Çin Halk Cumhuriyeti’nin Birleşmiş Milletler’e sunduğu 7 Mayıs 2009 tarihli metin)

yargılarını içeren bir metin ve bu metnin ek kısmında ise oldukça ses getirecek bir harita yayınlamıştır. (Storey ve Fellow, 2014:5). Çin’in bu adımının ardından Vietnam, Endonezya ve Filipinler Çin’in yayınladığı “Dokuz Çizgili Harita”da gösterilen “U şekilli Hattı”¹⁵ kabul etmemişlerdir. Bu süreçten birkaç yıl sonra Filipinler, 19 Şubat 2013 tarihinde Çin’in BM’ye sunduğu geniş iddialara “yasal bir meydan okuma” getirerek BMDHS kapsamında uluslararası hakemlik mahkemesine başvurmuştur (UNCLOS, 2011. Filipinler’in başvurusunun ardından Çin’in yanıtı; yapılanların Çin Hükümeti tarafından uygun görülmediği ve Filipinler tarafından tek taraflı olarak başlatılan bu davada, tahkim mahkemesinin herhangi bir yetkisinin Çin Hükümeti tarafından tanınmadığını belirten sözlü nota olmuştur (Position Paper of the Government of the People’s Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines, 2014). Filipinler’in açtığı tahkim davasının karara bağlanma süreci ise üç yıl sürmüştür. 12 Temmuz 2016 tarihinde Filipinler’in Lahey Uluslararası Hakemlik Mahkemesinde yaptığı on beş başvurusunun yedisinde Filipinler lehine karar verilmiştir (Serikkaliyeva, 2016). Ayrıca mahkeme Çin’in Güney Çin Denizi’ndeki sulara tarihi haklara sahip olduğu ölçüde, bu hakların BMDHS’de bahsedilen münhasır ekonomik bölgelerle uyumsuz olması nedeniyle ortadan kalktığını, Çinli balıkçılar ve seyyahlar kadar geçmişte diğer devletlerin halklarının da bölgedeki adalardan yararlanmış olmalarına rağmen Çin’in bölgede özel bir

¹⁴ 1947 tarihindeki hükümet daha sonra Tayvan’a kaçtığı için günümüzde bu tarihte yayınlanan harita hem Pekin tarafından hem de Taipei tarafından sahiplenilmektedir.

¹⁵ Bu kavramın, “9 kesikli Çizgi”, “İneğin Dili”, “U Şekilli Harita” vb. türden çeşitli kullanımları bulunmaktadır.

kontrol kullandığını gösteren herhangi bir tarihi kanıt bulunmadığını ve bu nedenle “Dokuz Çizgi” hattına giren deniz alanlarında tarihsel hak iddia etmenin yasal dayanağı olmadığını belirten bir sonuca varmıştır (Permanent Court of Arbitration, “The South China Sea Arbitration, 2016:1-2). Buna karşılık Çin Halk Cumhuriyeti, bölgeye dair öne sürdüğü mülkiyet iddiasına karşı alınan karara itibar etmeyeceğini açıkça belirtmiştir. 12 Temmuz 2016 tarihinde Lahey Uluslararası Tahkim Mahkemesi’nin Filipinler ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında görülen davanın sonucunda verdiği karar; Güney Çin Denizi’ne yönelik iddiaların en kapsamlısını savunan taraflardan biri olan ve küresel ölçekte baskınlığıyla dikkat çeken bir devletin hemen hemen bütün savlarının hukukten geçersiz olduğunu vurgulamıştır (Position Paper of the Government of the People’s Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines, 2014). Çin Halk Cumhuriyeti ise, aleyhinde sonuçlanan davanın ardından mahkemenin vermiş olduğu kararın herhangi bir geçerliliği olmadığını pek çok açıdan ifade etmiş olsa dahi; uluslararası hukukun gücünü hafife almadığını, tahkim kararının üstünden geçen bir yıl içinde göstermiştir (Permanent Court of Arbitration, “The South China Sea Arbitration, 2016:1-2).

Güney Çin Denizi’ne dair yaşanan gelişmelerin ardından 28-29 Ağustos 2017 tarihleri arasında Boston, Massachusetts’teki ABD Sahil Güvenlik Birinci Bölge Merkezinde “Deniz ve Kutup Sorunları” konulu sekizinci yıllık ABD-Çin Diyalogu gerçekleştirilmiştir (U.S. Department of State, “United States and China Complete Dialogue on Law of the Sea and Polar Issues, 2017). İki ülke arasında gerçekleştirilen bu görüşmelerin dikkat çekici noktasını, Çin Dışişleri Bakanlığı’nın Anlaşma ve Hukuk Bölümü Genel Müdür Yardımcısı Ma Xinmin tarafından açıklanan ve Çin’in bölgeye yönelik iddialarının Tahkim sonrası penceresini aralayan “Four Sha” doktrini

oluşturmuştur (The National Interests, “China’s ‘New’ Map Aims to Extend South China Sea Claims”, 2018). Toplantının ardından ABD tarafından yayınlanan raporda Çin’in bu yeni veya yenilenmiş iddiasının bahsi geçirilmemiş olsa da, “Four Sha” kapalı kapılar ardından yayılarak bölgedeki ihtilafların gündemine oturmuştur (U.S. Department of State, “United States and China Complete Dialogue on Law of the Sea and Polar Issues, 2017). Çin tarafından gündeme getirilen ve uluslararası literatürde henüz kapsamlı bir çalışmasına rastlanılamayan bu taze kavram, aslında bir bakıma “Dokuz Çizgili Hat” ya da “U Şekli Harita” denilen Pekin’in egemenlik argümanlarının bir nebze daha yasallaştırılmış halini ortaya koymaktadır (Gertz, 2017). “Sha” kelimesi İngilizce “Sand” yani “Kum” anlamına gelmektedir. “Dört Kum” olarak çevrilebilen bu tamlama, İngilizce terimiyle Pratas Adaları, Paracell Adaları, Spratly Adaları ve Macclesfield Bank bölgesini; yerel terimiyle Dongsha Qundao (Dongsha Adaları), Xisha Qundao (Xisha Adaları), Zhongsha Qundao (Zhongsha Adaları) ve Nansha Qundao (Nansha Adaları) yapılarını kapsamaktadır (Ku ve Mirasola, 2015). Bilindiği üzere, Çin’in daha önce sırtını dayadığı “tarihsel haklar”, BMDHS’ye büyük ölçüde yabancı bir kavram olarak görülmüş ve kabul edilmemiştir. Çin’in savı olan Dokuz Çizgili Hattın bu yeni versiyonu, hat içinde yer alan “Four Sha” ada grupları etrafında BMDHS kurallarını kendine uyarlamayı amaçlamaktadır (Jorgensen, 2017). Çin, öne sürdüğü bu yeni “yasal” doktriniyle; Four Sha içindeki yapıları tartışmalı arazi özelliklerine sahip ada grupları olarak ele almak yerine, her bir adayı veya arazi grubunu kendi Münhasır Ekonomik Bölge’sini talep edebilmek gayesiyle ülkesine entegre takımadalar olarak ele almaktadır.¹⁶ Bu sayede buraların

¹⁶ BMDHS’deki Çin’in uygulamayı hedeflediği doktrinle ilgili maddeler Madde 47: 1- Çizilen esas hatlar belli başlı adaları içermesi ve hatlar içerisinde kalan suların yüzölçümünün su üzerinde kalan kayalıklar da dahil olmak üzere, karaların yüzölçümüne oranı bire bir ila dokuza bir olan bir

kıta sahanlığının bir parçası olduğunu iddia ederek mülkiyetinin kendisine ait olduğunu kanıtlamayı amaçlamaktadır (Davis, 2018). Uluslararası hukuk açısından zayıf görülen Dokuz Çizgili Harita'nın yerine oturtulmaya çalışılan bu doktrinin, aslında Çin için çok da taze bir kan olmadığını belirlemek yerinde bir yorum olacaktır. Çünkü bu doktrinin vurguladığı dört alan, daha önce resmi kanallar tarafından Çin'in egemenliğindeki bölgeler olarak pek çok kez dile getirilmiştir. Örneğin Çin'in 25 Şubat 1992 tarihli Kara Karasuları ve Bitişik Bölge Kanununun ikinci maddesinde yer alan; "*Çin'in kara toprakları anakara ve açık deniz adaları, Tayvan ve Diaoyu Adası, Penghu Adaları, Dongsha adaları, Xisha Adaları, Nansha (Spratly) Adaları ve Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait diğer adalar da dahil olmak üzere çeşitli bağlı adaları içerir.*" (UN Law of the Sea, "Law on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, 1992:1) ifadeleri, bu ifadeler ek olarak tahkim kararının ardından Çin Halk Cumhuriyeti'nin 13 Temmuz 2016 tarihli resmi açıklamasında yer alan; "*Çin'in Nanhai Zhudao (Güney Çin Denizi Adaları), Dongsha Qundao (Dongsha Adaları), Xisha Qundao (Xisha Adaları), Zhongsha Qundao (Zhongsha Adaları) ve Nansha Qundao'dan (Nansha Adaları) oluşmaktadır...*" ifadeleri ve yine tahkim kararının ardından aynı tarihte Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Liu Zhenmin'in Beyaz Kağıt adlı bildirisini açıklarken dile getirdiği "*Çin'in Nanhai Zhudao üzerindeki egemenliği ve Güney Çin Denizi'ndeki hak ve çıkarları, uzun zaman önce kurulmuştur ve yasalara sağlam bir şekilde dayanmaktadır.*" ifadeleri bu doktrinin aslında Çin'in yıllardır dile getirdiği söylemlerin uluslararası hukuka daha yakınlaştırılmış versiyonu olduğunu ortaya

çıkarmaktadır (China Government China Adheres to the Position of Settling Through Negotiation the Relevant Disputes Between China and the Philippines in the South China Sea"; Nanhai Zhudao Are China's Inherent Territory: White Paper, 2016). Tüm bu bilgilerin yanında, Çin'in Four Sha'dan yaklaşık bir yıl sonra gündeme getirdiği "Kesintisiz Çizgi Haritası" da Four Sha doktrinine katkı sağlamanın yanında bu doktrinin somutlaştırılmış biçimini göstermektedir (O'Rourke, 2018:27). 22 Nisan 2018 tarihli basın toplantısında Güney Çin Denizi konusunda araştırmalar yapması için finanse edilen bir grup bilim insanının bölgenin yeni sınırını oluşturma önerisinin ayrıntılarını açıklaması sonucu ortaya çıkan bu harita; itiraz edilen bölgelerdeki iddiaları daha açık bir şekilde tanımlamaya yardımcı olmayı hedeflemektedir. Pekin'in kabul edip etmeme konusunda çelişkiler yaşadığı bu yeni "Kesintisiz Çizgi Hattı Haritası" içerik olarak ise; Çin ve Vietnam arasında Tonkin Körfezi'ni bölüp, Malezya'nın iddia ettiği sulara dönmeyi, Filipinler'in batı kıyısı boyunca kuzey yönünde bir U dönüşü yapıp ardından Tayvan'ın güneydoğusundan inerek kapsamını tamamlamayı amaçlamaktadır (Continuous boundary line proposed for China's claims in South China Sea). İlk olarak 1951 yılında yayınlandığı vurgulanan bu siyasi ulusal haritanın, bir önceki haritalardan ayrılan noktası; Çin'in U-Şekilli veya Dokuz-Çizgi Hattı'nın neredeyse tüm Güney Çin Denizi'ne serpiştirdiği noktalı çizgiler yerine, "sürekli ulusal sınır çizgisi ve idari bölge hattı"nın vurgulamasıdır (The National Interests, "China's 'New' Map Aims to Extend South China Sea Claims", 2018). Çinli araştırmacılar, tarihsel haritaların analizi yoluyla 1951 tarihli kesintisiz çizgi haritasının şüphe duyulmayacak kadar açık bir kanıt olduğunu iddia etmekte ve Four Sha sınırını kaplayan idari çizgide yer alan "deniz egemenliğinin" kesinlikle "Çin'e ait olduğunu" vurgulamaktadırlar (Heydarian, 2018). Ek olarak bazı açılardan muğlaklıklar taşıyan bu yeni harita Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki, denizsel bütünlüğünün, hegemonik sürekliliğinin ve

alana eşit olması şartıyla, takımda devleti en uzaktaki adaların en uç noktalarını ve takımdan su üzerinde kalan kayalıklarını birleştiren takımda düz esas hatları çizilebilir. 2- Bu esas hatların uzunluğu 100 deniz milini geçmeyecektir; bununla beraber, belirli bir takımdayı çevreleyen esas hatların toplam sayısı en çok %3 'ü, 125 deniz milini aşmamak şartı ile, 100 milden daha fazla bir uzunluğa sahip olabilir.

bölgesel sınırının kesinliğinin daha iyi ifade edebilme ihtimali nedeniyle Çin Hükümeti'nin ilgisini çekmektedir. Aynı zamanda, geleneksel U Şekli Harita'nın uluslararası hukuka aykırı olduğu görüşlerinin yanında; taşıdığı yeni bilimsellik etiketi de, Four Sha Doktrini ile birleştirildiğinde, Çin'in bölgeye yönelik hukuki açıdan güçlü bir iddia hedefinin öznesi olma potansiyelini gözler önüne koymaktadır. The National Interests, "China's 'New' Map Aims to Extend South China Sea Claims", 2018).

Tahkim sonrası ortaya çıkan bu gelişmeler her ne kadar Çin Hükümetinde heyecan yaratsa da, bu bilgiler ışığında Four Sha Doktrininin ayaklarının henüz yere net olarak basmadığını belirtmek objektif bir değerlendirme açısından elzemdir. Bu olumsuzluğun nedenlerine inildiğinde ise; öncelikle BMDHS'nin 7. Maddesine göre "Düz Esas Hat" kavramı bir ülkenin kıyılarının aşırı girintili çıkıntılı olması durumunda veyahut ülkenin hemen yakınında adaların, sığıkların, kayalıkların bulunması durumunda iç sınırın belirlenmesi için bu yapıların uç kısımlarının birleştirilmesiyle oluşturulan sınır belirleme yöntemidir (BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 2018:3). 1996 yılında Çin, Paracell (Xisha) Adaları çevresinde bir düz esas hat ilan etmiş ve buradaki yapıları tek bir coğrafi birim olarak değerlendirmiştir (Limits in the Seas No.117:2-3). Four Sha ve Kesintisiz Harita ile ilgili yazılan metinlerin ele aldığı iddiaların geneline göre, Çin'in esas amacı bu yeni argümanlarla, bölgedeki dört grubun tamamında bu şekilde yasal hak iddiasına kavuşmaktır. (Harada ve Eifuku, 2018:27). Bu doğrultuda hukuken çelişkili görülebilecek olan nokta; Çin'in bir kıta devleti olarak, Filipinler veya Endonezya gibi bir takımada devleti özelliğine sahip olmamasından ötürü düz esas hat ilan etmesi durumunda başta bölgedeki ülkeler ve ABD olmak üzere BMDHS'ye taraf olan

birçok ülkeden tepki alması ihtimalidir.¹⁷ Aynı şekilde kendi içerisinde bazı belirsizlikler olsa da BMDHS, adaların dahil edildiği düz esas hat çizme hakkını sözleşmenin 46. ve 47. maddesi uyarınca takımada devletlere vermektedir (BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara, "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi: 14-15). Bu maddenin en yakın zamanda uygulanmış örneği de bizzat Çin'in taraf olduğu 2016 yılında sonuçlanan tahkim davasının 573. maddesidir (Permanent Court Of Arbitration, "In the Matter Of The South China Sea Arbitration- Before -An Arbitral Tribunal Constituted Under Annex VII to the 1982 United Nations Convention On The Law Of The Sea, 2016:236).¹⁸ Bu doğrultuda

¹⁷ Bir devletin kıyılarına çok yakın bir adalar dizisi bulunması durumunda, bu kıyıya yakın adalar dizisi ve kıyı takımadalarının, kıtadan bağımsız durumdaki Okyanus takımadalarından farklı olarak, kıta ülkesi ile bir bütün kabul edilmeleri ve düz esas hattın bu adaların dışından geçirilmesi olanağı vardır (1958 Cenevre KBBS, mad. 4; BMDHS, mad. 7/1). Ancak, takımadaların ya da adalar dizisinin bu olanaktan yararlanabilmesi için, "kara ülkesine yeter derece bağlı olmaları" ve ayrıca düz esas hattın kıyının genel doğrultusundan önemli ölçüde sapmamış olması gerekmektedir (örneğin, BMDHS, mad. 7/3). Uygulamada hangi takımadaların kıyıya yakın ve onunla bütünleşen takımadalar niteliğine sahip olduğu konusunda birtakım uyumsuzlukların ortaya çıktığı gözlenmektedir. (Bkz. <https://uluslararasıhukukcalismalari.wordpress.com/2017/02/04/kiyia-cok-yakin-takimadalarkiyi-cizgisinin-cok-degisken-oldugu-yerler-duz-esas-hattin-belirlenmesinde-dikkate-alinan-unsurlar-4/>)

¹⁸ İlgili Madde: Öte yandan, Çin'in ifadeleri, Spratly Adaları grubunun yüksek gel-git özelliklerine sahip yegane bir yapı olarak takımada olarak kabul edilmesi ve düz taban çizgisi sistemi içene alınması iddiası olarak anlaşılabilir. Bu ifadeler mahkeme tarafından kabul edilemez. Adalar arası taban hatlarının (bir bütün olarak bir takımadayı çevreleyen bir taban çizgisi) kullanımı, Madde 47 (1) 'in "takımada devletler" için kullanımını sınırladığı Sözleşme tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilir. Takımada Devletleri, 46. Maddede "tamamen bir veya daha fazla takımada tarafından kurulan ve diğer adaları da içerebilen Devletler" olarak tanımlanmıştır. Filipinler bir takımada devletidir (tamamen bir takımada tarafından oluşturulmuştur), taklitlere dayanan esas hatlar kullanma hakkına sahiptir ve bunu kendi karasuları için ana hatlarını ilan etmekte kullanır. Bununla

hedeflerin açıkça BMDHS'yi ihlal ettiği göz önüne konulduğunda, Four Sha Doktrininin 21. yüzyılın geleneksel U Şekilli Hat iddialarından daha zayıf bir iddia olduğu açıkça belirtilebilmektedir. Ancak Çin dışı kaynakların perspektifinden görünen bu olumsuz pencerenin tam karşısında; hükümet tarafından kabul edilmesiyle Güney Çin Denizi'nde Çin'in yeni stratejisi olması beklenen Four Sha'nın makul ve Çin açısından pragmatist tarafları da yer almaktadır. Bu noktada; ilk olarak, Çin'in geleneksel iddiaları ve U-şekilli haritası artık ülkeye aşırı yük olmaktadır ve bu durum bölgeye yönelik iddialarda Çin'i diplomatik yönden yavaşlatmaktadır. İkinci olarak; Lahey'de her ne karar çıkmış olursa olsun, Çin günümüzde küresel bir ekonomi devi durumundadır. Bağlantılarını çeşitlendirmek, bölgedeki ilişkilerini güçlendirerek kendisine potansiyel ortaklar bağlamak ve bölgenin ticaret yollarının sıkıntısız işlemesi için huzurun sağlanması bu ülke için kritik konulardır. Çin'in Four Sha ile BMDHS'ye yakın bir üslup besleyerek kendisine yöneltilen eleştirileri yumuşatma stratejisi gütmesi durumunda, beklentilerinin daha kolay gerçekleşebileceği aşikârdır. Üçüncü olarak; Çin şu anda sahip olduğu ekonomi ve teknolojiyle; ankarasından uzakta askeri gücün hâkimiyetine izin veren “yüzen uçak gemileri” sayesinde iddia ettiği yapay ada özellikleri üzerinde karşı konulmaz bir güce sahiptir. Yedi yapay adada, radarlar ve yüksek menzilli füzelerle donatılmış üç savaş uçağının aynı anda kullanabileceği pist kapasitesi ve sahip olduğu fiziksel mülkiyet; uzun süredir talep ettiği deniz kaynaklarında Çin varlığını güvence altına almaktadır. Bu durum Four Sha'nın başarısız olması durumunda Çin'in sistemin yasalara karşı gelen kuvveti olmak dışında, kaybedebileceği hiçbir şeyi olmayacağıının en net kanıtıdır (Jorgensen, 2017). Son olarak; mevcut uluslararası hukuk düzeni

Batının tahakkümü altındadır. Bu durumu değiştirmek mevcut sistemin dinamiklerini kendi lehine döndürmekle mümkün olabilecektir. Bu doğrultuda yükselen revizyonist bir güç olarak Çin, oyunda kartların toplanıp yeniden dağıtılmasıyla değil, oyunun kurallarının kendi lehine çevrilmesiyle ilgilenmektedir. Dolayısıyla Four Sha Doktrininin yasalara sempatik gelen kimliği ile sunulan düz taban hatları; zaman tünelinden geçerken Mao'nun ve Komünizmin kokusunu üstüne sindirmiş U Şekilli Harita'dan daha fazla ilgi ve destek görme potansiyeli taşımaktadır (Ku ve Mirasola, 2015). En net olanı da şudur ki; Çin yaşamsal çıkarlarını bağladığı Güney Çin Denizi'nde yükselen hâkimiyeti için yasal bir teminat sağlamaya kararlıdır ve görünen o ki bunu artık *Sui Generis* kurallarla yapacaktır. (The National Interests, “China's 'New' Map Aims to Extend South China Sea Claims”, 2018).

SONUÇ

Güney Çin Denizi'nin tarihinin, coğrafyasının, jeo-politik ve jeo-stratejik öneminin, sahip olduğu imkânların, bünyesinde yer alan değerli kaynakların ve tüm bu olgular neticesinde bölgede egemenlik talep eden ülkelerin iddialarının, bu iddiaların oluşum ve gelişim sürecinde yaşanan gelişmelerin ele alındığı bu çalışmanın sonuç kısmında; Çin Halk Cumhuriyeti'nin bölge için yadsınamayacak düzeyde bir aktör olduğunu belirtmek ulaşılabilecek en net yargı olacaktır. Her geçen gün ekonomik, askeri ve sosyolojik kapasitesini dalgalı ivmelerle genişleten bu baskın ülkenin, bölgeye yönelik uyguladığı politikaların tarih ekseninden kopmayacağı aşikârdır. Dünyada sağ yönelimlerin artmakta olduğu son dönemde, Çin Halk Cumhuriyeti'nin iç politikasına yaydığı bölgesel haklılık vurgusu; Çinli vatandaşların milliyetçi duygularını tetiklemekte, bu durum ise; tarihsel olarak “haklılığının” ardında duran, bölgenin geçmişten itibaren Çin halkına ait olduğunu ve olmaya devam edeceğini savunan bir millet, dolayısıyla da bir devlet

birlikte, Çin, esas olarak Asya ankarasındaki topraklar tarafından oluşturulmakta ve bir takımada devletin tanımını karşılayamamaktadır.(s.236) <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Award.pdf> (21.11.2016)

ortaya çıkarmaktadır. Ancak bu noktada Uluslararası Hukuk'un tarihsel iddialara önem vermediği göz önünde tutulursa; bu tarih kartının Çin dış politikasında, iç politikasından daha zayıf dönüş alacağını söylemek güçlü bir çıkarım olacaktır. Aynı zamanda ülkenin son yıllarda büründüğü ılımlı duruş ve küresel kapitalist ekonomiye hâkim olmasıyla birlikte kurduğu bağlantılar; ihtilafa taraf olan diğer ülkelerin ekonomik çıkarlarını maksimize etme gayesi dikkate alındığı zaman, bu ülkelerin Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki faaliyetlerinde belirli bir noktaya kadar sükûnetlerini koruyabileceklerini hissettirmektedir. Diğer taraftan Brunei'in son yıllardaki "uyanışı" göz önüne konulduğunda, Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Projesi'nin yarattığı tedirginlikle mücadele edemeyen ülkelerin farklı ittifaklara yönelerek askerî açıdan zayıf durumlarını dengelemeye çalışmaları da olasıdır. Bu noktada Çin'in neredeyse her ay bölgeye yeni bir donanma gemisi indirmesi ve gelişen teknolojiyle birlikte insansız otonom saldırı araçlarına olan ilgisi göz önünde tutulursa bölgenin sükûneti ve istikrarı için bu Çin dışı ittifakların ekonomik düzeyde kalması çevre ülkeler açısından kârlı olacaktır.

Çin'in Four Sha ile birlikte oluşturmaya çalıştığı, bir taraftan uluslararası hukuka saygı gösteren diğer taraftan yaşamsal çıkarlarından da vazgeçmeye niyeti olmayan devlet algısı; askeri ve ekonomik yaptırım kuvvetine sahip bir ülke olmasına rağmen, kuvvet kullanmak yerine uluslararası hukuku tercih etmesi nedeniyle esas amacının bölgesel ihtilafların hukuki yollardan çözülmesi noktasında küresel sistemin olumlu bakış açısını arkasına alarak, uluslararası sisteme dahil olmak olduğunu göstermektedir. Yine de belirtmek gerekir ki, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Four Sha'yı kabullenip ulusal politikası olarak sunmasının ardından, bölge dışı aktörlerin de iştiraki ile bölgedeki Çin çıkarlarına dokunulması ihtimali, bu ülkenin kendi yaşam alanı

olarak gördüğü Güney Çin Denizi'nde yeni bir Üçüncü Dünya Savaşı başlatabileceğini açıkça göstermektedir. Diğer taraftan enerji, ticaret ve güvenlik gibi birçok açıdan herhangi bir çatışma olasılığının körüklenmesi durumu ise, çelişkili biçimde, yine Çin menfaatleri açısından hassasiyetler barındırmaktadır. Bu doğrultuda Four Sha'nın ya da benzeri bir çözüm yolunun kabul edilmesi veya bu doktrin dengeleyici hemen hemen eşit düzeye getirilene kadar uluslararası hukukun inceleme sürecine alınması yani Çin'in bir bakıma oyalanması, bölgesel sistem ve ticaret yolları düşünüldüğünde makro açıdan küresel istikrarın tesisi noktasında ciddi önem arz etmektedir. Nitekim, Çin'in bu uluslararası sisteme uyumlu politikasının sisteme dahil olan çevre ülkelerden de olumlu dönüt aldığı aşikardır. Örneğin, 2016 yılındaki Tahkim kararının ardından Filipinler ve Vietnam tarafından atılan ve Çin Halk Cumhuriyeti ile ikili müzakereyi ön plana koyan yumuşak başlı adımlar, bölgedeki iddialarında uluslararası hukuk açısından haksız olduğu ortaya konulan Çin'in bu konuda üzerine gidilerek kısırlı olmaması, müzakere masasına oturtularak uluslararası sisteme uyumlu bir Çin profilinin şekillendirilmesinin amaçlandığını göstermektedir. Çin'in ise, ekonomi odaklı projelerini göz önünde bulundurarak bu ılımlı havayı sürdüreceği, ancak diğer taraftan ana çıkar unsuru olarak vurguladığı Güney Çin Denizi egemenliği konusunda da uluslararası hukukun kendisini haksız gören yargısına, tarihsel iddialarına muadil Four Sha gibi çözüm yolu getireceği ve bunu kabul ettirmek için yoğun çaba sarf edeceği açıkça ortadadır. Aksi takdirde er ya da geç uluslararası hukuk tarafından baskılanacağını bilen bu nispeten güçlü ülkenin, bacakları olarak nitelendirdiği Güney Çin Denizi'nde kendine pranga bağlanmaktansa; bölgedeki diğer ülkelerle ve onların müttefikleriyle gireceği ciddi bir çatışmayı göze alarak özgür kalmayı tercih etmesi muhtemeldir.

KAYNAKÇA

1. AKÇADAĞ, E. (2010). “Yumuşak Güç Japonya’nın Sert Güç Arayışları”, *Bilge Strateji Dergisi*, 2(3).
2. ATAÖV, T. “1898 İspanyol-Amerikan Savaşı ve Sonuçları” 1967, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 22(2). <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000054602/5000051913> (03.07.2018)
3. ATEŞ, A. (2011). TUIC, “Asya Pasifik Havzasına Genel Bir Bakış” <http://www.tuicakademi.org/asya-pasifik-havzasina-genel-bir-bakis/> (29.08.2019)
4. BADER, J. vd. (2014). “Keeping the South China Sea in Perspective”, *The Foreign Policy Brief*. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/south-china-sea-perspective-bader-lieberthal-mcdevitt.pdf> (29.08.2019)
5. BAŞEREN, S. (1995). “Münhasır Ekonomik Bölge Kıta Sahanlığının Kavramsal Yapısını Etkileyen Bir Kurum Değildir”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1.
6. BAUTISTA, L. Ve Schofield, C. (2012) “Chapter 16: Philippine-China Border Relations: Cautious Engagement Amid Tensions”, (içinde) *Beijing’s Power And China’s Borders Twenty Neighbors In Asia*, ed. Bruce Elleman vd.
7. BEŞİKÇİ, M. (2007). “1894-1895 Çin-Japon Savaşı: Japon Emperyalizminin Yükselişi ve Osmanlı İmparatorluğu”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, Mayıs(161).
8. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Bölüm VI: Kıta Sahanlığı, Madde-76:Kıta Sahanlığının Tanımı, http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part6.htm (06.09.2018)
9. BLUSSE, L. (1996). “No Boats to China/The Dutch East India Company and the Changing Pattern of the China Sea Trade, 1635-1690”, *Modern Asian Studies*, 30(1).
10. BM Enformasyon Merkezi Umc-Ankara, “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi”. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/enizhukuku.pdf (29.08.2019).
11. BOQUET, Y. (2017). *The Philippine Archipelago, Capter 20 “South China Sea or West Philippine Sea?”*, Springer Geography, France.
12. BRAUDEL, F. (1996). *Uygurlukların Grameri*, (Çev.) Kılıçbay, M.A., İmge Yay., İstanbul.
13. Brunei Darussalam Country Report, http://www.eria.org/RPR_FY2015_No.5_Chapter_3.pdf (29.08.2019)
14. China Government China Adheres to the Position of Settling Through Negotiation the Relevant Disputes Between China and the Philippines in the South China Sea” <https://www.fmprc.gov.cn/nanhai/chn/snhwtlcwj/t1380600.htm> (29.08.2019)
15. China’s Maritime Disputes, https://www.cfr.org/interactives/chinas-maritime-disputes?cid=otr-marketing_use-china_sea_InfoGuide#!/chinas-maritime-disputes?cid=otr-marketing_use-china_sea_InfoGuide (29.08.2019).
16. Compare armed forces, (2018). https://armedforces.eu/compare/country_China_vs_Malaysia (29.08.2019)
17. Continuous boundary line proposed for China's claims in South China Sea, <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/continuous-boundary-line-proposed-for-chinas-claims-in-south-china-sea> (29.08.2019).
18. CRUZ De Castro, R. (2012). “The Philippines in the South China Sea dispute”, *The South China Sea and Australia’s Regional Security Environment*, National Security

- College. <http://nghiencuuquocte.net/wp-content/uploads/2014/07/The-Philippines-in-the-South-China-Sea-dispute.pdf> (06.11.2018)
19. ÇINAR, B. (2010). “İkinci Dünya Savaşı’nda Almanya’nın İki Cepheli Savaş Sorunu”, Güvenlik Stratejileri Dergisi, 20.
20. Çin Halk Cumhuriyeti’nin Birleşmiş Milletler’e sunduğu 7 Mayıs 2009 tarihli metin, http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vnm_e.pdf (06.09.2018)
21. DAVIS, M. (2018). “China’s strategic strait in the South China Sea (part 1)”. <https://www.aspistrategist.org.au/chinas-strategic-strait-in-the-south-china-sea-part-1/> (29.08.2019).
22. DEDEKOCA, E. (2017). “ABD – Çin İlişkilerinde Kriz Yönetimi”, ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, Aralık.
23. DENK, E. (1999). Egemenliği Tartışmalı Adalar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma (Kardak Kayalıkları Ve Spratly Ve Senkaku / Diaouyu Adaları Örnekleri, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.
24. ERYİĞİT, M. (2012). “Güney Çin Denizinde Sınır Anlaşmazlıkları ve ABD-Çin Halk Cumhuriyeti İlişkilerine Etkileri”, DÜBAM. <https://www.dunyabulteni.net/file/2012/dubam-guney-cin.pdf> (29.08.2019)
25. FINKBEINER, J. M. (2013). “Malaysia’s Great Power Balance and the South China Sea Disputes”, United States Army War College. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a589214.pdf> (29.09.2019)
26. GERTZ, B. (2017). “Beijing Adopts New Tactic for S. China Sea Claims”. <https://freebeacon.com/national-security/beijing-adopts-new-tactic-s-china-sea-claims/> (29.08.2019).
27. GHOSHAL, B. (2017). “One Year after the PCA Tribunal Judgment on the South China Sea”, 18 July 2017, <https://economictimes.indiatimes.com/blogs/et-commentary/one-year-after-the-pca-tribunal-judgment-on-the-south-china-sea/> (29.08.2019)
28. GRIFFIN, C.C. (2013). “Vietnam’s South China Sea Territorial Disputes: A Path to Resolution”, Joint Military Operations Department Naval War College”, November.
29. GU, J. “Dispute Resolution in the South China Sea: from Joint Development to Joint Protection”, Shantou University, China. https://warwick.ac.uk/fac/soc/law/research/clusters/international/devconf/participants/papers/gu_-_dispute_resolution_in_the_south_china_sea.pdf (29.08.2019)
30. GÜLBOY, B. S. (2011). “19. yüzyılda Uzak Doğu Asya’daki Güç Dengesinin Evrimi”, İstanbul Üniversitesi. https://www.academia.edu/10226291/19._Y%C3%BCzy%C4%B1lda_Uzak_Do%C4%9Fu_Asyadaki_G%C3%BC%C3%A7_Dengesinin_Evrimi (06.02.2019)
31. Güney Çin Denizi Tahkim Davası (Filipinler Cumhuriyeti/Çin Halk Cumhuriyeti), Çev. Selahattin Doğan, Küresel Bakış, 6(21).
32. HARADA, Y. ve Eifuku, S. (2018). “Chapter 1: The Security of the Sea Significance of the Freedom of Navigation and Related Challenges”, East Asian Strategic Review. http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/east-asian/pdf/2018/east-asian_e2018_01.pdf (29.08.2019).
33. HART, M. (2018). “Brunei Abandons South China Sea Claim for Chinese Finance”. <https://www.geopoliticalmonitor.com/brunei-abandons-south-china-sea-claim-for-chinese-finance/> (29.08.2019)

34. HAYTON, B. (2014). *The South China Sea The Struggle For Power In Asia*, Yale University Press.
35. HENDLIN, Y. "From Terra Nullius to Terra Communis in advance" https://www.researchgate.net/publication/269792693_From_Terra_Nullius_to_Terra_Communis_in_advance (09.07.2018)
36. HEYDARIAN, R.J. (2018). "China's 'New' Map Aims to Extend South China Sea Claims", *Asia Times*. <http://www.atimes.com/article/for-weekend-chinas-new-map-aims-to-extend-south-china-sea-claims/> (29.08.2019).
37. HIEBERT, M.vd. (2015). *South China Sea Disputes: Papers From the Fifth Annual CSIS South China Sea Conference*, Rowman&Littlefield, September.
38. HUANG, J. ve Billo, A. (2015) *Territorial Disputes in the South China Sea Navigating Rough Waters*, Palgrave Macmillan Press.
39. International Boundary Study Series A: Limits in the Seas, "Territorial Sea Boundary Indonesia-Malaysia", 10 January 1973. <https://www.state.gov/documents/organization/61516.pdf> (12.11.2018)
40. Japonya Çevre Bakanlığı (2019). "Long-term Perspective on Environment and Development in the Asia-Pacific Region" <https://www.env.go.jp/en/earth/ecoasia/workshop/bluebook/chapter1-1.html> (29.08.2019)
41. JORGENSEN, M. (2017). "China's Rising Geolegal Sphere", *Opinio Juris*. <http://opiniojuris.org/2017/10/17/chinas-rising-geolegal-sphere/> (29.08.2019).
42. KAPLAN, R. D. (2005). *Asia's Cauldron: The South China Sea and the end of The Stable Pasific*, eBook Chapter I: The Humanist Dilemma, Random House, New York.
43. KIVIMÄKI, T. (2002). "War Or Peace In The South China Sea?", *Nordic Institute of Asian Studies (NIAS)*.
44. KU, J. ve Mirasola, C. (2015). "The South China Sea and China's "Four Sha" Claim: New Legal Theory, Same Bad Argument". <https://www.lawfareblog.com/south-china-sea-and-chinas-four-sha-claim-new-legal-theory-same-bad-argument> (29.08.2019).
45. Law of the Sea Chapter XXI https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXI-2&chapter=21&clang=en (12.11.2018)
46. LI, R. (2016). "Chapter 6: China's Sea Power Aspirations and Strategic Behaviour in the South China Sea from the Theoretical Perspective of Identity Construction", (içinde) ed.Enrico Fels Truong-Minh Vu "Power Politics in Asia's Contested Waters Territorial Disputes in the South China Sea", Springer Publishing.
47. Limits in the Seas No.117, "Straight Baseline Claim: China". <https://www.state.gov/documents/organization/57692.pdf> (29.08.2019).
48. LO, C. (1989). *China's Policy Towards Territorial Disputes-The Case of the South China Sea Islands*, International Politics in Asia Series, Routledge.
49. Ministry of National Defense The People's Republic of China, "China's Military Strategy", http://eng.mod.gov.cn/publications/2016-07/13/content_4768294.htm (29.08.2019)
50. MITO, L.A. (1998). "The Timor Gap Treaty as a Model for Joint Development in the Spratly Islands", *American University International Law Review*, 13(3).
51. MIYAKE, K. (2012). "What Are China's Real Core Interests? General Assembly of the World Uyghur Congress Held in Tokyo", *Study of China Inc*, 163.

52. MONTEMALO, M.S. (2016). “United States Asia Strategy: Policy, Power, Pivot”, *The Review: A Journal of Undergraduate Student Research*, 17(13).
<https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1165&context=ur> (29.08.2019)
53. Nanhai Zhudao Are China's Inherent Territory: White Paper, 13 July 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=oN8NTbpETGY> (29.08.2019).
54. NIE, W. (2016). “Xi Jinping’s Foreign Policy Dilemma: One Belt, One Road or the South China Sea?”, *Contemporary Southeast Asia*. 38(3).
55. NOOR, E. ve Daniel, T. (2016). “Key Issues and Dilemmas for Brunei and Malaysia in the South China Sea Dispute”, *National Asian Security Studies Program*, 2(1).
56. OHNESORGE, H. W. (2016). “Chapter 2: A Sea of Troubles: International Law and the Spitsbergen Plus Approach to Conflict Management in the South China Sea”, (içinde) Ed. Enrico Fels Truong-Minh Vu “Power Politics in Asia’s Contested Waters Territorial Disputes in the South China Sea”, Springer Publishing.
57. O’ROURKE, R. (2018). “Maritime Territorial and Exclusive Economic Zone (EEZ) Disputes Involving China: Issues for Congress”, Congressional Research Service.
58. PARAMESWARAN, P. (2016). “Delicate Equilibrium: Indonesia’s Approach to the South China Sea”. https://www.researchgate.net/publication/303361661_Delicate_Equilibrium_In_donesia's_Approach_to_the_South_China_Sea
59. PCA Press Release (2016). “Permanent Court of Arbitration (PCA), The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China), The Philippines' Memorial – C.I. <https://pca-cpa.org/en/news/pca-press-release-the-south-china-sea-arbitration-the-republic-of-the-philippines-v-the-peoples-republic-of-china/> (29.08.2019)
60. Permanent Court Of Arbitration, “In the Matter Of The South China Sea Arbitration- Before -An Arbitral Tribunal Constituted Under Annex VII to the 1982 United Nations Convention On The Law Of The Sea - Between - The Republic Of The Philippines - And -The People’s Republic of China”, Pca Case No. 2013-19, 12 July 2016. <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Award.pdf> (29.08.2019).
61. Permanent Court of Arbitration, “The South China Sea Arbitration (The Republic Of The Philippines V. The People’s Republic Of China)” Press Release, 12 Jun 2016, s.(1-2) <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Press-Release-No-11-English.pdf> (21.11.2018)
62. PINOTTI, T. “China And Vietnam In The South China Sea: Disputes And Strategic Questions”, *Brazilian Journal of Strategy & International Relations*, 4(8).
63. Position Paper of the Government of the People's Republic of China on the Matter of Jurisdiction in the South China Sea Arbitration Initiated by the Republic of the Philippines, 2014/12/07, https://www.fmprc.gov.cn/nanghai/eng/snhwtlcwj_1/t1368895.htm (29.08.2019).
64. Proclamation of independence of Malaya (Kuala Lumpur, 31 August 1957), https://www.cvce.eu/en/obj/proclamation_of_independence_of_malaya_kuala_lumpur_31_august_1957-en-51eb6525-30ef-4078-8f83-27deee5e8072.html (12.11.2018)

65. RAINE, S. ve Le Mière, C. (2013). *Regional Disorder: The South China Sea Disputes*, ed. Stein Tonnesson, Global Asia Studies, (8).
66. Republic of Philippines, Department of Foreign Affairs, Statement of the Department of Foreign Affairs on Developments in the South China Sea, 21 May 2018., <https://www.dfa.gov.ph/dfa-news/statements-and-advisories/update/16722-statement-of-the-department-of-foreign-affairs-on-developments-in-the-south-china-sea> (07.11.2018)
67. ROACH, J.A. (2014). "Malaysia and Brunei: An Analysis of their Claims in the South China Sea", A CNA Occasional Paper, August.
68. ROSEN, M.E. (2014). "Philippine Claims in the South China Sea: A Legal Analysis", A CNA Occasional Paper, (2) August.
69. ROSENBERG, D. (2009). "Governing the South China Sea: From Freedom Of The Seas to Ocean Enclosure Movements", Middlebury College, Harvard Asia Quarterly-The South China Sea.
70. SALLAH, A. vd., (2009). "Malaysia's policy towards its 1963 - 2008 territorial disputes", *Journal of Law and Conflict Resolution*, 1(5).
71. SAMUELS, M. (2005). *Contest For The South China Sea*, Routledge Press.
72. SANDS, G. (2016). Foreign Policy Association, "Brunei, Silent Claimant in the South China Sea". <https://foreignpolicyblogs.com/2016/04/28/brunei-silent-claimant-south-china-sea/> (29.08.2019).
73. SCHOFIELD, C. ve Storey, I. (2009). "The South China Sea Dispute: Increasing Stakes And Rising Tensions", The Jamestown Foundation, November.
74. SEBASTIAN, M. A. "Strategic Management for South China Sea: Defence and Security Options for Malaysia", Centre for Maritime Security & Diplomacy Draft Report., http://www.mima.gov.my/images/page/research/Strategic_management_in_the_South_China_Sea.pdf (29.08.2019)
75. SERIKKALIYEVA, A. (2016). "Güney Çin Denizindeki Sınır Anlaşmazlıklarına Çin'in Bakış Açısı", Eurasian Research Institute, (84).
76. SHIELDS, D.L. (2013). "Working with Brunei to Get the Rebalance Right", United States Ambassador to Brunei Darussalam, <https://www.ciaonet.org/attachments/26165/uploads> (29.08.2019).
77. South China Sea: Battleships may lead to war - Malaysia PM, 02 October 2018, <https://www.bbc.com/news/av/world-asia-45719090/south-china-sea-battleships-may-lead-to-war-malaysia-pm> (29.08.2019)
78. STOREY, I. (2014). "The South China Sea Dispute: How Geopolitics Impedes Dispute Resolution and Conflict Management", Institute of Southeast Asian Studies. <http://web.isanet.org/Web/Conferences/FLACSO-ISA%20BuenosAires%202014/Archive/b1d7cb3a-0487-493a-92e5-4c85727ba1b9.pdf> (29.08.2019)
79. SWAINE, M.D. (2013). "China's Assertive Behavior Part One: On "Core Interests", *China Leadership Monitor*, 34. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14799855.2013.795549>
80. ŞEKER, B. Ş. (2011), "Deniz Alanlarının Sınırlandırılması ve Akdeniz Güvenliği", Uluslararası Ortadoğu Kongresi Bildiriler Kitabı, Kasım(1).
81. ŞİMŞEK, M. (2008). "Türk Basınında Vietnam Savaşı: Ulus Gazetesi Örneği", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Kasım(42).
82. THAO N. H. ve Amer R. (2007). "Managing Vietnam's Maritime

- Boundary Disputes”, *Ocean Development & International Law*, 38.
83. The Age of Imperialism (1870–1914)(online), Part I: Subject Area Reviews with Sample Questions and Answers. <https://s3.amazonaws.com/online.fliphtml5.com/qpfs/sdps/index.html> (06.02.2019)
84. The Institute for Maritime and Ocean Affairs, “China Appreciates Malaysia’s ‘Quiet’ Diplomacy Approach In Handling South China Sea Issue”. <http://www.imoa.ph/china-appreciates-malaysias-quiet-diplomacy-approach-in-handling-south-china-sea-issue/> (29.08.2019)
85. The National Interests, “China's 'New' Map Aims to Extend South China Sea Claims”, 30 April 2018, <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/chinas-new-map-aims-extend-south-china-sea-claims-25628> (29.08.2019).
86. The United Nations Convention on the Law of the Sea (A historical perspective) http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm#Historical%20Perspective (29.08.2019)
87. The US Department of the Historian, “A Guide to the United States’ History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Brunei” <https://history.state.gov/countries/brunei> (29.08.2019)
88. The US Department of the Historian, United Nation, “Brunei Darussalam’s Preliminary Submission Concerning The Outer Limits Of Its Continental Shelf”, http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/preliminary/brn2009preliminaryinformation.pdf (19.09.2019).
89. The World Bank, “Military expenditure (% of central government expenditure)”, <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.ZS?locations=MY&view=chart> ; Malaysia - Military expenditure, <https://www.indexmundi.com/facts/malaysia/military-expenditure> (29.08.2019)
90. Tonnesson, S. (2002). “Why are the Disputes in the South China Sea So Intractable? A Historical Approach”, *Asian Journal of Social Science*, 30(3). <http://www.jstor.org/stable/23654607> (06.02.2019)
91. TONNESSON, S. (2006). “The South China Sea in the Age of European Decline”, *Modern Asian Studies*, Cambridge University Press, 40(1).
92. TRUONG Thuy, (2016). “Rebalancing: Vietnam’s South China Sea Challenges and Responses”, *National Asian Security Studies*, 2(3), December.
93. TURAN, İ. (2016). “ABD-Çin İlişkileri Bağlamında Tayvan Sorunu”, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1.
94. Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Brunei’in Genel Ekonomik Durumu”, https://eb.ticaret.gov.tr/ulkeler/Brunei/geneleekonomikdurumdf.ctrl-state%3Dvcf1x6rv2_276 (29.08.2019)
95. TÜYSÜZOĞLU, G. (2011). “İkinci Dünya Savaşı Sonrası İngiliz Dış Politikası: İmparatorluk Yaşıyor Mu?”, *Akademik Bakış Dergisi*, (21). <https://docplayer.biz.tr/1578958-Ikinci-dunya-savasi-sonrasi-ingiliz-dis-politikasi-impatorluk-yasiyor-mu.html> (29.08.2019)
96. U.S. Department of State, “United States and China Complete Dialogue on Law of the Sea and Polar Issues”, August 29, 2017. <https://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2017/08/273701.htm> (29.08.2019).
97. U.S. Energy Information Administration, “Analysis - Energy Sector Highlights” <https://www.eia.gov/beta/international/country.php?iso=BRN> (29.08.2019)

98. U.S.-Malaysia Partnership, 15 February 2012, <https://2009-2017.state.gov/t/pm/rls/rm/184846.htm> (29.08.2019)
99. ULUDAĞ, M.B. (2014). *Dünya Siyasi Tarihi*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
100. UN Law of the Sea, "Law on the Territorial Sea and the Contiguous Zone of 25 February 1992". http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/CHN_1992_Law.pdf (29.08.2019).
101. UNCLOS, 14 April 2011, New York, http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2011_re_phl_e.pdf (05.11.2018)
102. United Nation, "Brunei Darussalam's Preliminary Submission Concerning The Outer Limits Of Its Continental Shelf", http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/preliminary/brn2009_preliminaryinformation.pdf (29.08.2019)
103. United States Central Intelligence Agency, "Central Intelligence Agency map series: Brunei Maps 1984", <https://www.loc.gov/resource/g81985.ct001596/?r=-1.18,0.065,3.36,1.272,0> (29.08.2019).
104. United States Holocaust Memorial Museum, <https://www.ushmm.org/wlc/tr/article.php?ModuleId=10007306> (05.07.2018)
105. UYGUR E. ve Uygur F. (2013). "Fransız Sömürgecilik Tarihi Üzerine Bir Araştırma", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(3).
106. VELASCO, M.A.M., (2014). "Philippines – China Relations: The Case of the South China Sea (Spratly Islands) Claims", *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 2(6).
107. Wawasan Brunei 2035, <https://www.gov.bn/SitePages/Wawasan%20Brunei%202035.aspx> (29.08.2019)
108. WEATHERBEE, D.E. (2014). "International Relations in Southeast Asia: The Struggle for Autonomy, Chapter 6: The South China Sea Conflict Zone", Rowman & Littlefield Publishers, Asia in World Politics.
109. WELCH, D. (2018). "Philippines v. China one year later: A surprising compliance from Beijing". <https://www.theglobeandmail.com/opinion/philippines-v-china-one-year-later-a-surprising-compliance-from-beijing/article35660244/> (07.11.2018)
110. Xi Urges Peace, Asserts Sovereignty, During ASEAN Trade Fair, <https://www.youtube.com/watch?v=1bRFSuWNZcQ> (29.08.2019).
111. ZHANG, F. (2017). "Assessing China's Response To The South China Sea Arbitration Ruling", *Australian Journal of International Affairs*, 71(4).
112. ZHIHUA, Z. (2015). "Why Does China's Maritime Claim Remain Ambiguous?", *Asia Maritime Transparency Initiative*. <https://amti.csis.org/why-does-chinas-maritime-claim-remain-ambiguous/> (29.08.2019).
113. ZISKIND, J. (1973). "International Law and Ancient Sources: Grotius and Selden", *The Review of Politics*, (35).